

rukojeťmi nožů, přezkami a jinými takovými živinami, pro lidskou bytost nestravitelnými. Já bych teď pozřel všechny rekvizity. Vykopal jsem hrob pro Matamora, a je mi, jako bych také v sobě uvnitř vykopal jámu tak širokou, dlouhou a hlubokou, že ji nemůže nic naplnit. To bylo velmi moudré od našich předků, že po pohřbu dávali oběd s hromadou masa a s hojností vína k větší slávě mrtvých a pro lepší zdraví živých. V této chvíli bych raději vykonal tento velmi vhodný filosofický obřad, než jenom osušoval slzy.“

„Jinými slovy,“ řekl Blazius, „ty bys chtěl jíst. Ty Polyfème, žroute, Gargantuo, Gouilafe, ošklivíš se mi!“

„A ty bys nejspíše chtěl pít,“ odpověděl Tyran, „ty ochlasto, ty houbo, ty sude, nálevko, bečko, nedopito, ty vinný měchu, je mi tě líto.“

„Jak by bylo sladké a užitečné spojit tyto dvě zásady u stolu!“ řekl Scapin smířlivě. „Tamhle u cesty je malé mlází, které se náramně hodí k zastavení. Mohli bychom tam zajet, a zbývá-li ještě nějaké sousto v zásobě, trochu posnídat za větrem, za tou přirozenou plentou. Ta zastávka dá koni čas, aby si odpočinul, a my schrupneme naše drobty a popovídáme si o budoucnosti naší tlupy, která se mi zdá zatraceně pod mrakem.“

„Mluvíš jako zlato, příteli Scapine,“ řekl Pedant „a vykucháme útroby naší mošny, která je splasklá a prázdnější než peněženka marnotratníka, pár zbytků se tam najde z trosek slávy: odřezky paštik, šunková kost, slupky ze salámů i chlebové kůrky. A v kufru máme ještě dvě nebo tři lahvičky vína, poslední z pořádné sady. Není to na nasycení, ale aspoň na ošizení hladu a žízně. Škoda, že země tohoto nehostinného kraje není jako ta hlína, kterou si cpou vole američtí divoši, když se jim nevydařil lov nebo rybolov.“

Odbočili, zajeli s vozem do houští, vypřáhli koně, který si hledal pod sněhem nějaký ten trs trávy a škubal ji dlouhými žlutými zuby. Na pasece položili herci koberec. Usedli po turecku kolem tohoto improvizovaného ubrusu a Blazius rozložil souměrně zbytky jídel, přinesené z vozu, jako by šlo o opravdovou hostinu.

„Obsluha výborná!“ řekl Tyran, potěšen tím pohledem. „Ani knížecí majordom by to lépe neuspořádal; Blazie, jsi sice zna-

menitý Pedant, ale tvé pravé poslání bylo stát se a být číšníkem.“

„Však jsem také měl tu ctižádost, ale nepřízeň osudu mi to překazila,“ odpověděl Pedant skromně. „Především, milí břichopáskové, nevrhněte se do jídla hltavě. Žvýkejte pěkně pomalu a nábožně. Ostatně dám každému příděl, jako se to dělá na vorech při ztroskotání. Tyrane, ty dostaneš tu šunkovou kost, kousek masa na ní ještě najdeš. Zuby máš silné, rozkousneš ji a dostaneš se filosoficky až na morek. A vy, dámy, dostanete ten spodek paštiky, v rozích je ještě trochu nádivky a pod tím je docela slušná vrstva slaniny. Je to jídlo jemné, chutné a výživné, že lepšího nenajdete. Pro vás, pane barone de Sigognacu, je tu koneček salámu; dejte jen pozor, abyste nespokl provázek, kterým je zavázán jako váček na peníze. Ten si dejte stranou na večeri, protože oběd je jídlo špatně stravitelné, ošidné a zbytečné, a my jej tedy škrtneme. Leandr, Scapin a já, my se spokojíme tímto ctihodným kouskem sýra, chlupatým a vousatým jako poustevník v jeskyni. Pokud jde o chléb, bude-li se někomu zdát příliš tvrdý, může si jej namáčet do vody a potom si uříznout třísku na vyčištění zubů. A každý má nárok na pohárek vína, jen jako sklepník vás prosím, abyste vypili do dna, aby tu nebyly žádné ztráty.“

Sigognac byl odjakživa zvyklý na takovou více než španělskou střídmost a na svém zámku Bídy leckdy míval jídlo, jehož drobtý by i myši těžko schroustaly, vždyť on sám byl myš.

Přece však musil obdivovat humor a komickou vervu Pedanta, který se dovedl smát tam, kde jiní by hekali jako telata a plakali jako krávy. Co jej znepokojovalo, to byla Isabella. Tváře měla bledé s červenými skvrnami a zuby jí cvakaly mezi jednotlivými sousty jako kastaněty horečnou třesavkou, kterou se marně snažila potlačit. Tenké šaty ji špatně chránily před drsnou zimou a Sigognac, který seděl vedle ní, přehodil jí přes ramena, třebaže se bránila, polovinu pláště a přitáhl ji k sobě, aby jí dal trochu svého tepla. U toho milostného krbu se Isabella ohřála a slabý ruměnc se opět objevil na jejím cudném obličejí.

Zatímco herci jedli, začal se ozývat zvláštní zvuk, jemuž zprvu nevěnovali žádnou pozornost, považující jej za nárazy větru,

který fícel holými větvemi mlází. Ale brzy se tento zvuk stal zřetelnějším. Bylo to jakési chraplavé a pisklavé syčení, hloupé a hněvivé zároveň, jehož původ bylo těžko vysvětlit.

Ženy začaly být trochu vyděšeny. „Aby to tak byl had,“ řekla Serafina, „já bych z toho měla smrt, mám strašný odpor k těm ohavným zvířatům.“

„Za této teploty,“ řekl Leandr, „hadi jsou zalezlí a spí ztuhlí jako kus dřeva.“

„Leandr má pravdu“ řekl Pedant, „to musí být něco jiného: nějaké lesní zvíře, které vylekala a ruší naše přítomnost. Kdo by se o to staral!“

Scapin při tom syčení nastavil své lišácké ucho, mrazem zrudlé, ale stále jemné, a díval se ostržím okem v tu stranu, odkud zvuk přicházel. Tráva šustila, jako by se rozhrnovala pohybem nějakého zvířete. Scapin dal hercům rukou znamení, aby se nehýbali, a brzy se z houštiny vynořil nádherný houser, kolébaje se majestátně a hloupě na blánovitých nohou. Dvě husy, jeho manželky, šly důvěřivě a naivně za ním.

„Tu máte pečení, která sama přichází na rožeň,“ řekl polohlasem Scapin, „nebesa se smilovala nad naším smrtelným hladem a posílají nám to v pravou chvíli.“

Prohnaný šibal se zvedl a šel v polokruhu tak polehounku, že sníl mu pod nohama ani nezavrzal. Houserova pozornost byla upoutána skupinou herců. Prohlížel si je nedůvěřivě a zvědavě a ve svém zatemnělém husím mozku si zřejmě nedovedl vysvětlit, kde se vzali na tom obvykle opuštěném místě. Houser byl tedy zaměstnán tím důvtipným pozorováním a komediant, zřejmě zvyklý na takové loupeže, se k němu přiblížil zezadu a hodil přes něj plášť tak přesným, obratným a rychlým pohybem, že celá akce zabrala méně času než její popsání.

Pták tloukl křídly pod pláštěm a brzy by jej byl shodil, ale komediant po něm hned skočil a přitlačil jej k zemi. Scapin v této póze se podobal té antické skupince, která má název Chlapec s husou. Rdoušený houser se brzy přestal zmítat. Hlava mu bezvládně klesla na Scapinovu sevřenou ruku. Křídla s sebou přestala škubat. Nohy ve žlutém marokénu se natáhly v posledním škubnutí. Bylo po něm. Husy, teď už vdovy, obávající se podobného

osudu vyrazily jako pohřební řeč žalostné zakejhání a vrátily se do lesa.

„Bravo, Scapine, to jsi zahrál dobře,“ zvolal Tyran, „to vydá za všechny tvé kousky na jevišti. Husy je těžší překvapit než Geronty a Truffaldiny, jsou už od přirozenosti bdělé a na stráži, jak vysvítá z historie, která praví, že kapitolské husy slyšely v noci se blížit Galy a tak zachránily Řím. Tento mistr husák nás ovšem zachrání jiným způsobem, ale je to od něho stejně prozřetelné.“

Stará Leonarda housera ještě podřízla a nechala vykrváčet a oškubala jej. Zatímco ho drala, jak nejlépe mohla, Blazius, Tyran a Leandr se rozběhli po lese, nasbírali chrastí, oklepali s něho sníh a na suchém místě z něho udělali hraničku. Scapin uřízl nožem prut, oloupal jej a připravil tak rožeň. Jako stojánky posloužily dva rozštěpy. Vytáhli z vozu hrst slámy, zažehli ocílkou a oheň se rychle rozhořel a brzy vesele praskal, zbarvuje svými plameny housera na rožni a oživuje životadárným teplem tlupu, která se sesedla kolem.

Scapin skromně seděl na svém místě, jak se sluší na hrdinu situace, se sklopenýma očima a soustředěným výrazem, a čas od času obracel housera, který nad žárem řeřavých uhlíků dostával krásnou nazlátlou barvu, velmi vábnou už na pohled, a šířil tak šťavnatou vůni, že by byl upadl v nadšení i ten Cataligirone, který z velikého města Paříže obdivoval nejvíce smažírny v Husí ulici.

Tyran vstal a chodil kolem velkými kroky, aby, jak říkal, zahnal pokušení vrhnout se na ptáka napůl pečeného a shltnout ho i s rožněm. Blazius došel k vozu a z jednoho kufru vyndal velkou cínovou mísu, která mívala službu při hostinách na jevišti. Na tu byla pak husa slavnostně položena a tam z ní pod nožem vytékala nakrvavělá šťáva svrchovaně vábné vůně.

Křídlatec byl rozřezán na stejné díly a snídaně se konala teď na nový účet. Tentokrát to nebyl jen chimérický pokrm na ošízení žaludku. Hlad umlčel svědomí a nikdo si nedělal hlavu z toho, jak Scapin jednal. Pedant, který v kuchyňských záležitostech byl puntičkář, se omlouval, že nemá pod husu hořký pomeranč, jehož plátky jsou běžným a nezbytným kořením, ale všichni mu ten prohřešek proti labužnictví velkomyslně odpustili.

„Když jsme se teď nasýtili,“ začal Tyran, utíraje si rukou knír, „bylo by záhodno trošičku podumat, co budeme dělat dál. Mám na dně peněženky tři nebo čtyři pistole a z mé funkce pokladníka bude co nevidět sinekura. Naše tlupa přišla o dva znamenité členy, o Zerbinu a o Matamora, a ostatně také nemůžeme dávat komedii v polích jen pro potěšení krkavců, vran a strak. Ti by za místa nezaplatili, protože peníze nemají, s výjimkou snad strak, které prý kradou mince, skvosty, lžičky a kalíšky. Na takový příjem spoléhat by nebylo moudré. S tím koněm z Apokalypsy, který dodělává u oje našeho vozu, je nemožné dostat se do Poitiers dříve než za dva dny. To je velmi tragické, protože jsme v nebezpečí, že zajdeme hladem nebo zimou někde v příkopě. Každý den nám nepřiběhnou z křoví husy na pekáč.“

„Naši nemoc popisuješ docela dobře,“ přikývl Pedant, „ale my potřebujeme lék.“

„Podle mého názoru,“ odpověděl Tyran, „bychom měli zastavit v první vsi, kam přijedeme; polní práce jsou skončeny, jsou dlouhé večery. Jistě nám propůjčí nějakou stodolu nebo kůlnu. Scapin si postaví pokladnu před vrata a omráčí ty křupany slibem neobyčejné a zázračné podívané a udělá jim tu laskavost, že jim dovolí platit v naturáliích. Za kuře, kus šunky nebo masa budou mít právo sedět v prvních lavicích. Druhá místa budou za pár holoubat, tucet vajec, svazek zeleniny, pecen chleba nebo za jiné takové potraviny. Venkovan je na peníze lakomý, ale necení tak zásoby, které má doma ze svého a které ho nic nestojí, protože mu je poskytuje dobrá máti příroda. To nám sice nenaplní portmonku, ale nacpeme si břicho, což je důležité, protože na Gasterovi závisí hospodářství a zdraví celého těla, jak už to moudře vystihl Menenius. A potom už nám nebude tak zatěžko se dostat do Poitiers a tam znám hostinského, který nám dá na úvěr.“

„Ale co budeme dnes hrát,“ řekl Scapin, „když se nám, řekněme, taková vesnice naskytne. Náš repertoár je řádně porouchaný. Tragédie a tragikomedie by byly čistá hebrejšтина pro ty venkovany, vždyť o dějinách a pověstech nemají ani zdání a krásné spisovné franštině by ani nerozuměli. Na to by byla nejlepší nějaká dobrá, veselá fraška s žádným řeckým, ale s domácím kořením, pořádné baštonády, kopance, směšné pády a šaškovské maška-

rády na italský způsob. Znamenitě by se hodily *Rodomontády kapitána Matamora*. Bohužel, Matamore je ten tam a svými tirádami může bavit už jen červy.“

Když Scapin domluvil, Sigognac zvedl ruku, že chce něco říci. Jeho obličej, bledý i ve štíplavém mrazu, zbarvil se lehkou červení, posledním závanem, který ze srdce vehnala do tváří šlechtická pýcha. Herci zmlkli v očekávání.

„Já nemám sice nadání chudáka Matamora, ale jsem skoro tak hubený, jako byl on. Vezmu na sebe jeho úlohu a nahradím ho, jak budu umět. Jsem váš kamarád a chci jím být ve všem. Stejně je mi stydno, že jsem s vámi užíval dobrých časů, a ve zlých časech vám nejsem nic platný. Moje sídlo se rozpadá nad hrobem mých předků. Zapomenutí obestírá mé kdysi slavné jméno a břečtan zakrývá můj erb nad opuštěnou branou. Snad jednoho dne přece ti tři čápi zamávají radostně svými stříbrnými křídly a se štěstím se vrátí i život do té smutné rozvaliny, kde se stravovalo mé mládí v beznaději. Ale zatím vy, kteří jste mi podali ruku a vyvedli mě z té hrobky, přijměte mě upřímně jako jednoho z vás. Už se nejmenuji Sigognac.“

Isabella položila baronovi ruku na rameno, jako by jej chtěla přerušit, avšak Sigognac nedbal prosebného dívčina pohledu a pokračoval:

„Svinuji svůj titul barona a ukládám jej na dno svého zavazadla jako oděv, který se mi teď nehodí. Už mi ten titul nedávejte. Uvidíme, zda mě i v tom přestrojení neštěstí pozná. Teď nastupuji po Matamorovi a za své válečné jméno si vezmu »kapitán Fracasse« !“

„Ať žije kapitán Fracasse!“ zvolali všichni na znamení souhlasu, „a ať se mu tleská všude!“

Toto rozhodnutí, které zprvu herce udivilo, nebylo tak náhlé, jak se zdálo. Sigognac o tom uvažoval už dlouho. Styděl se za to, že je příživníkem těch milých herců, kteří tak šlechtetně se s ním podíleli o své prostředky, aniž mu kdy dali najevo, že je jim na obtíž, a došel k tomu, že bude šlechtice méně nedůstojné vystoupit na prknech, aby si řádně zasloužil svůj díl, než lenošsky jej přijímat jako almužnu nebo dar. Voják nesmí opustit armádu při neúspěchu. Ostatně, i kdyby mohl odejít, láska k Isabelle

by ho zadržela, a pak, ačkoli nebyl ducha snadno přístupného chimérám, viděl před sebou perspektivy všemožných příhod, zvrátů a obrátů štěstěny, jichž by se musil zříci, kdyby se opět uzavřel ve svém šlechtickém hnízdě.

Když tedy se věci takto upravily, zapřáhli koně do vozu a vyjeli. Dobré pojedení tlupu občerstvilo a kromě Dueni a Serafíny, které nerady chodily, všichni šli za vozem pěšky, aby trochu ulevili ubohé herce. Isabella se opírala o rámě Sigognacovo, k němuž chvílemi kradmo zvedala rozněžnělé oči, nepochybujíc, že to láska k ní ho přiměla k rozhodnutí stát se hercem, k takové věci, jež je tak v rozporu s hrdostí urozené osoby. Ráda by mu to byla vytkla, ale nedostávalo se jí síly kárat jej za ten důkaz oddanosti. Byla by mu v tom zabránila, kdyby byla mohla mít tušení, vždyť ona byla z těch žen, jež na sebe v lásce docela zapomínají a hledí pouze na prospěch milovaného. Po nějaké chvíli, cítíc se trochu unavena, vrátila se do vozu a zahalila se do příkrývky vedle Dueni.

Po obou stranách cesty rozkládala se do nedohledna jen prázdná sněhobílá krajina.

„Naše představení je ohroženo,“ řekl Pedant, rozhlížeje se po obzoru. „Nezdá se, že by se diváci v houfech sbíhali a ten recept na nasolené vepřové, drůbež a svazky cibule, kterým Tyran povzbudil naši chuť, se mi zdá velmi nejistý. Nevidím kouř ani z jednoho komínu. Kam oko dohlédne, nikde žádná zvonice se neprozradí svou korouhvičkou.“

„Trochu strpení, Blazie,“ odpověděl Tyran, „husté zabydlení kazí vzduch a je tedy zdravější, když vesnice jsou dál od sebe.“

„To tedy se lidé ve zdejších kraji nemusí bát epidemií, černého moru, úplavice, cholery, zhoubných horeček a neštovic, jež podle toho, co říkají lékaři, pocházejí z nahromadění lidí na jednom místě. Bude-li to tak pokračovat, obávám se, že si náš kapitán Fracasse moc brzy nezahraje.“

Za té rozmluvy den rychle dohasínal a za hustou clonou olověných mraků stěží bylo rozeznat chabý zarudlý přísvit, označující místo, kde zapadalo slunce, které už omrzelo osvětlovat tu sinavou a nevlídnou krajinu, tečkovanou havrany.

V ledovém větru sníh ztvrdl a uhladil se. Ubohý starý kůň šel jen s největší námahou; na každé nerovnosti mu podkovy klouzaly, a marně zabodával poraněné nohy jako kůly, marně se vzpíral hřbetem, váha vozu jej hnala svahem kupředu, ačkoliv Scapin kráčel vedle něho a přidržoval ho za uzdu. Třebaže mrzlo, pot se mu valil ze slabých údů a po vychrtlých bocích pod dřoucími jej řemením. Plíce mu pracovaly jako kovářské měchy. Tajemný úděs mu rozšiřoval zamodralé oči, jako by viděl přízraky, a chvílemi se pokoušel uhnout, jako by před ním byla neviditelná překážka. Vrávorál a jeho kostra jako v opilosti narážela hned na tu, hned na druhou oj. Zvedal hlavu a odhaloval dásně, potom ji zase svěsil, jako by chtěl kousat sníh. Jeho hodinka přišla a on dodělával v chodu na nohou jako pravý dobrý kůň. Konečně se svalil, slabě kopl zadníma na protest proti Smrti, položil se na bok a už nevstal.

Ženy se daly do zoufalého křiku, poděšeny tím prudkým zastavením, které je málem shodilo. Herci jim přiskočili na pomoc a vymotali je z plachty. Leonardě a Serafině se nic nestalo, ale Isabella omdlela strachy; Sigognac ji vzal nehybnou a bledou do náručí, kdežto Scapin ohmatával uši koně, jež ležely na zemi jako vystřižené z papíru.

„Je dočista po něm,“ řekl Scapin, vstávaje s bezradným výrazem v tváři, „ucho má studené a tepna za ušima nebije.“

„Budeme tedy nuceni,“ žalostně zvolal Leandr, „zapřáhnout se sami jako tažná zvířata nebo jako lodníci, když vlečou loď, a táhnout ten vůz sami. Oh! zatracený nápad, že jsem se dal ke komediantům!“

„Teď je právě čas plakat a naříkat,“ zahučel Tyran, rozmrzelý těmi nevhodnými jeremiádami, „podívejme se mužněji a jako lidé, které rány osudu nepřivedou z míry, do tváře tomu, co máme dělat, a především prohlédněme Isabellu, zda se jí nic vážného nestalo; ale ne, už otvírá oči a přichází k sobě, díky péči Sigognacově a dámy Leonardy. Tlupa se tedy musí rozdělit. Někdo zůstane tady se ženami, druzí se rozejdou a budou hledat pomoc. Nejsme Rusové, abychom byli zvyklí na ty zimní mrazy a mohli tady přezimovat do rána se zadnicí ve sněhu. Nemáme na to podšívky a úsvit by nás tu našel zchřomlé, zmrzlé a bílé jinovatkou

jako kandované ovoce. Kapitán Fracasse, Leandr a Scapin jsou nejlehčí a mají nohy rychlé jako Achilles Peleades. Tak vykročte! A běžte jako hubené kočky a přiveďte nám rychle posilu. Blazius a já budeme stát stráž u trénu.“

Tři muži se vydali na pochod, ačkoli si od své výpravy neslibovali velký úspěch, protože noc byla černá jako díra do pece a jen tak, že sníh se bělal pod kroky; tma sice zastírá předměty, zato však světlo je v ní vidět ostřeji; a vskutku, na úpatí návrší dost daleko od cesty se zatřpytila červená hvězdička.

„Ejhle,“ řekl Pedant, „spásná hvězda, hvězda pozemská, jež je zbloudilým poutníkům tak vítána jako polární hvězda mořeplavcům *in periculo maris*. Tato hvězda s blahověstnými paprsky je svíčka nebo lampa postavená za oknem; to ukazuje na pěkně uzavřenou a pěkně vyhřátou světnici v domě obývaném spíše civilizovanými lidskými bytostmi než divokými Lestrygony. Zcela určitě je tam také krb s jasně planoucím ohněm a na tom ohni kotel, v němž se vaří masná polévka; ó půvabná představo, při níž si má fantazie olizuje kníry a kterou už předem zalévám dvěma nebo třemi lahvemi toho nejlepšího moku a vínečka, lahvemi, jež jsou pěkně po starobylém způsobu obaleny závojem pavučin!“

„Plácáš, můj starý Blazie,“ řekl Tyran, „mrazem ti ztuhla mozková hmota pod lysou lebkou a z toho ti tančí přeludy před očima. Ale v tvém blouznění je aspoň tolik pravdy, že to světlo ukazuje na obydlí dům. To mění plán našeho tažení. Zamíříme k tomu spásnému majáku. Není vůbec pravděpodobné, že by dnes v noci po té opuštěné cestě chodili zloději a ukradli nám náš les, náměstí a salón. Vezměme si každý své věci. To věru není těžké. A zítra se vrátíme pro vůz. Já už jsem také promrzlý a špičku nosu ani necítím.“

Herci se vydali na pochod. Isabella se zavěsila do Sigognaca, Leandr opíral Serafinu, Scapin vlekl Dueňu, Blazius a Tyran šli jako předvoj. Mířili přes pole rovnou ke světlu, místy musili přes příkopy a křoví a zapadali do sněhu až po kolena. Konečně po nějakém tom pádu se tlupa dostala k velké budově, obklopené dlouhou zdí s vraty pro vozy; vypadalo to na statek, pokud bylo možno v té tmě posoudit.

Psi ucítili, že se blíží cizí lidé, zneklidněli a začali štěkat. V nočním tichu bylo slyšet, jak běhají, skáčou a vztekají se za zdí. Do toho štěkotu se brzy přimísily mužské kroky a hlasy. Za chvíli byl celý statek na nohou.

„Zůstaňte tu všichni opodál,“ řekl Pedant, „ti lidé by se mohli polekat, že je nás moc, a myslili by si třeba, že jsme banda darebáků, kteří se chtějí dostat na jejich domácí penáty. Já jsem starý a vypadám otcovsky a dobrácky a půjdu tedy sám dovnitř a zahájím vyjednávání. Ze mne strach mít nebudou.“

Rada byla moudrá a tak poslechli. Blazius ohnutým ukazováčkem zaklepal, dveře se pootevřely a potom se otevřely dokořán. A herci z místa, kde stáli, nohy ve sněhu, uviděli nevysvětlitelný a překvapující výjev. Statkář zvedl lampu, aby se podíval, kdo ho to vyrušuje, a hned na to oba, Pedant i on, vyměnivše si pár slov, jimž herci nemohli rozumět, začali podivným způsobem gestikulovat a padli si do náručí a znovu se objímali docela tak, jak se to dělá na jevišti při setkání starých známých.

Povzbuzení tímto přivítáním, jemuž nerozuměli, ale jež podle té vřelé pantomimy považovali za příznivé a srdečné, šli herci nesměle blíže, tváříce se žalostně a skromně, jak se sluší na pocestné v nouzi, kteří se dovolávají pohostinství.

„Hola, vy tam!“ zavolal na ně Pedant veselým hlasem, „jen se nebojte a pojdte dál; jsme tu u člověka z našeho hnízda, u miláčka Thespidova, u miláčka Múzy komiků Thalie, zkrátka a dobře u slavného Bellombra, kterému dříve tolik tleskávali u dvora a v městě, o venkově ani nemluvím. Však vy znáte jeho velkou slávu. Blahoslavte náhodu, která nás přivedla rovnou k filosofickému ústraní, kde ten divadelní hrdina odpočívá na vavřínech.“

„Vstupte, dámy a pánové,“ řekl Bellombre, přistoupiv k hercům s milou zdvořilostí, podle níž bylo vidět člověka, který pod venkovskými šaty nezapomněl na dobré způsoby. „Ve studeném nočním vzduchu by mohly nachladnout vaše vzácné hlasivky, a třebaže můj příbytek je skromný, bude vám tu přece lépe než pod širým nebem.“

Jak si můžete myslit, druhové Blaziovi se nedali prosit a šli dovnitř, okouzleni tou příhodou, na níž ostatně byla zvláštní jen

ta náhoda setkání. Blazius býval členem herecké společnosti, v níž hrál Bellombre, a poněvadž jejich úlohy byly různé a nebyli tedy soupeři, vážili si jeden druhého a velmi se spřátelili, k čemuž také přispěla společná záliba v božské skleničce. Bellombra přivedl na jeviště pohnutý život a on pak zase odešel, když zdědil po otci tento statek s příslušenstvím. Úlohy, v nichž vystupoval, vyžadovaly mládí a tak se nijak nemrzela, že může zmizet dřív, než mu propouštěcí list napíšou na čelo vrásky. Myslílo se o něm, že už dávno zemřel, a staří milovníci strašili jeho osudem mladé herce.

Místnost, kam herci vstoupili, byla dost veliká, a jak tomu bývá na statcích, sloužila zároveň za ložnici i za kuchyni. Krb se širokým pláštěm a se zažloutlým závěsem ze zelené látky zabíral celou stěnu. Cihlový oblouk v začázené, mourem jako nalakované stěně, označoval otvor do pece, v té chvíli zakryté plechem. Na ohromných kozubech, na jejichž duté polokoule bylo možno postavit misku, hořelo s radostným praskotem čtyři nebo pět ohromných polen nebo spíše kmenů. Zář toho krásného ohně osvětlovala místnost tak živě, že světlo lampy bylo zbytečné. Zář z krbu se v šeru dotýkala postele gotických tvarů, poklidně spící za záclonami, klouzala v záblescích po zčernalých trámech stropu, vrhala od noh stolu, stojícího uprostřed světnice, dlouhé pitvorné stíny a hrála náhlými třpyty na výčnělcích nádobí a náčiní, seřazeného na polici nebo pověšeného na zdi.

Na vyřezávaném stolku u okna několik pohozených knih dosvědčovalo, že pán toho příbytku se nestal dočista venkovánem a že za dlouhých zimních večerů se zabývá četbou v upomínku na své bývalé povolání.

Celá tlupa, rozjařena tím teplým ovzduším a pohostinným přijetím, tonula v hlubokém pocitu blaha. Na bledých obličejích a na rtech rozpukaných mrazem se opět objevily růžové barvy života. Veselí zasvitlo v očích, před chvíli ještě otupělých, a naděje napřimovala hlavy. Ten potměšilý, kulhavý a svárlivý bůžek, kterému se říká Smůla, přestal konečně pronásledovat naši kočovnou tlupu, spokojil se nejspíše smrtí Matamorovou a vzal zadost tou hubenou kořistí.

Bellombre zavolal sluhy a ti dali na ubrus talíře a břichaté džbány k jásavé radosti Blaziově, který byl od narození vyprahlý a jehož žízeň byla vždy všeho schopna, i v nočních hodinách.

„Tak vidíš“, řekl Tyranovi, „jak logické byly mé předpovědi o tom červeném světélku. To nebyly přeludy ani přízraky. Podívej se, jak pěkně hustě se kouří z polévky se zelím, řepkou a jinou zeleninou. Červené a bílé víno, čerstvě natočené, jiskří ve džbánech a ještě je na něm růžová pěna. Oheň tu plápolá a je tím čilejší, čím je venku větší zima. A navíc máme za hostitele slavného, nikdy dost slaveného Bellombra, výkvět a vrchol bývalého, současného i budoucího herectva, aniž se tím chci dotknout něčího nadání.“

„Naše štěstí by bylo dokonalé, kdyby tu s námi byl chudák Matamore,“ povzdychla Isabella.

„Stalo se mu něco nemilého?“ ptal se Bellombre, který Matamora z doslechu znal.

Tyran mu pověděl o kapitánově tragické nehodě, a jak zahynul ve sněhu.

„Nebýt šťastného setkání se starým a dobrým přítelem“ řekl Blazius, „měli jsme takový konec všichni dnes v noci už před nosem. Byli by nás našli zmrzlé jako námořníky, kteří zahynuli v kimérských mrazech a temnotách.“

„To by byla škoda,“ řekl galantně Bellombre, dívaje se na Isabellu a na Serafinu; „ale pod zářem očí těchto mladých bohyň by jistojistě sníh roztál a příroda rozmrzla.“

„Přikládáte našim očím příliš velikou moc,“ odpověděla Serafina; „ty by v té hrozně a ledové tmě nemohly rozehrát ani něčí srdce. Z jejich milostných plamenů by byly jen namrzlé slzy.“

Při večeři Blazius pověděl Bellombrovi, v jaké je tlupa situaci. Ten tím nebyl nijak překvapen.

„Divadelní štěstěna je ještě víc ženská a ještě rozmarnější než štěstěna světská,“ odpověděl; „její kolo se otáčí tak rychle, že sotva na pár chviliek se udrží nahoře. Padá často, ale také brzy se zase lehkou nohou postaví a vyrovná. Zítra pošlu koně pro váš vůz a ve stodole postavíme jeviště. Nedaleko je značně velké městečko a odtud budeme mít diváků dost. Nestací-li představení, na dně mého starého koženého míšku spí pár pistolí

dobrého ražení, lepšího než mají divadelní žetony, a u Apollóna! nenechám přece svého starého Blazia a jeho přátele v nesnázích!“

„Vidím,“ řekl Pedant, „že jsi stále ten šlechetný Bellombre a žeš nijak při svých venkovských bukolikách nezrezavěl.“

„To ne,“ odpověděl Bellombre, „obdělávám půdu, ale mozek také ladem nenechávám; čtu si zase staré autory tady v koutě u krbu, s nohama na třínožce, a listuji v kusech dnešních autorů, pokud si je z té dálky svého exilu mohu opatřit. Tak pro ukrácení chvíle studuji role, které by se hodily pro mne, a vidím teď, že jsem byl jen velký pošetilec tenkrát, když mi tleskávali na prknech jen proto, že jsem měl zvučný hlas, galantní držení těla a pěkné nohy. Tehdy jsem nepochyboval o svém umění a šel jsem hlava nehlava, bez uvažování, jako vrána, která zobákem sráží ořechy. Můj úspěch udělala pošetilstvo publika.“

„Jen sám velký Bellombre může takto o sobě mluvit,“ řekl zdvořile Tyrán.

„Umění je dlouhé, život je krátký,“ pokračoval bývalý herec, „především pro herce, který je odkázán na to, aby myšlenky vyjadřoval svou osobou. Snad jsem měl talent, ale začal jsem přibírat břicho, což by bylo směšné při mých úlohách ponurého krasavce a tragického milovníka. Rozhodně jsem nechtěl dočkat se toho, aby mě dva divadelní sluhové musili zvedat, když by mě situace přinutila vrhnout se na kolena před princeznou, vyznávat jí ohnivou lásku a přitom astmaticky popadat dech a koulet uslzenýma očima. Chopil jsem se příležitosti, kterou mi poskytlo dědictví, a odešel jsem v plné slávě; nechtěl jsem být jako ti tupohlavci, kteří čekají, až je vyženou s jevištních prken přívalem ohryzků z jablek, pomerančových slupek a zkažených vajec.“

„Jednal jsi moudře, příteli,“ řekl Blazius, „třebaže tvůj odchod byl předčasný a ty bys byl mohl zůstat u divadla ještě deset let.“

Vskutku, Bellombre, třebaže osmahlý venkovským povětrím, zachoval si stále ještě znamenité vzezření. Oči, jež byly zvyklé vyjadřovat vášnivé city, se za rozmluvy rozhořivaly a naplňovaly světlem. Široká a pěkně řezaná chřípí se mu chvěla. V pootevřených rtech bylo vidět zuby, jakými by se mohla pyšnit i koketa. Brada, v níž se tvořil důlek, byla hrdě pozvednuta, bujné vlasy,

v nichž se třpytilo nemnoho stříbrných nitek, spadaly v prstencích až na ramena. Byl to dosud velmi krásný muž.

Blazius a Tyran ještě popíjeli s Bellombrem. Herečky odešly do jiného pokoje, kde sluhové rozdělali velký oheň. Sigognac, Leandr a Scapin se uložili v koutě ve stáji na trochu čerstvé slámy, dobře chráněni před zimou dechem zvířat a chlupatými koňskými houněmi.

A zatímco jedni pijí a druzí spí, my se vraťme k opuštěnému vozíku a podívejme se, co tam se děje.

Kůň ležel stále mezi oji. Ale nohy mu ztuhly a na chumáčcích hřívý ledový noční vítr zmrazil pot v ledové krystaly. Důlek nad skelným okem se ještě prohloubil a kostnatá líc vypadala jako po pitvě.

Začalo se rozednívat. Zimní slunce ukázalo mezi dvěma dlouhými pásy oblaků polovinu olověně bledého kotouče a prostíralo mrazivé světlo na sinalost krajiny, kde se tyčily smutečně černé linie koster stromoví. Po bělosti sněhu poskakovalo několik havranů, kteří vedeni čichem se přibližovali k padlému zvířeti, opatrně, ve strachu z nějakého nebezpečí, úskoku nebo pasti, protože je dělala nehybná a chmurná hmota vozu, a varovali se navzájem krákavou řečí, že v té věci by mohl být lovec na číhané, kterému by se docela hodil havran do hrnce nad ohněm. Poskakovali blíže v horečné žádostivosti, opět se vraceli zaplašeni strachem a prováděli tak jakýsi bizarní tanec. Jeden smělejší vyběhl z hejna, několikrát zamával těžkými křídly, vznesl se nad zemi a slétl na hlavu koně. Už sklonil zobák, aby klofl a vyprázdnil oči mršiny, ale náhle se zarazil, naježil peří a jako by naslouchal.

Zdálky na cestě zachrupal sníh pod těžkým krokem a ten šum, který by lidské ucho sotva postřehlo, jemný sluch havrana zřetelně zachytil. Nebezpečí nebylo blízko a černý pták neopustil své místo, ale zůstal ve střehu. Krok se přibližoval a brzy se v ranní mlze vynořil neurčitý tvar muže, který něco nesl. Havran usoudil, že bude rozumné se vzdálit, a vzlétl s dlouhým krákáním, aby upozornil své kumpány na nebezpečí.

S chraplavým a ostrým křikem odletělo celé hejno k nedalekým stromům. Muž došel k vozu, a překvapen, že našel na cestě povoz bez pána se zapřaženým zvířetem, které jako klisna Rolandova

mělo hlavně tu vadu, že bylo mrtvé, zastavil se a kradným a obezřelým pohledem se rozhlédl kolem.

Aby věc lépe prozkoumal, složil břemeno na zem. Pytel zůstal stát a dokonce se začal pohybovat, neboť to byla asi dvanáctiletá dívka, kterou dlouhý plášť zahaloval od hlavy k patě tak, že na rameni svého druhá mohla být považována za zavazadlo nebo cestovní vak. Černé a horečnaté oči se chmurně zableskly pod záhybem pláště, který měla přetažený přes hlavu, a byly to oči Chiquitiny.

Byla to vskutku Chiquita a její druh nebyl nikdo jiný než Agostin, ten panákový bandita; rozzlobil se na své ušlechtilé silniční řemeslo a šel je provozovat do Paříže, kde každý talent si přijde na své, když vychází v noci a skrývá se ve dne, jak to dělá všechna dravá a loupeživá zvíř. Ta malá, utrmácená a promrzlá, přese všechnu svou statečnost nemohla už dál a Agostin, hledaje jakékoli přístřeší, ji nesl jako Homérus nebo jejich průvodce Bélisaire, s tím rozdílem, že on vůbec nebyl slepý a naopak měl oči jako rys, o němž říká Plinius Starší, že vidí i skrze zdi.

„Co tohle znamená?“ promluvil Agostin k Chiquitě, „obyčejně my zastavujeme vozy, a tady vůz zastavuje nás; dejme pozor, aby nebyl plný cestujících a aby snad oni na nás nechtěli peníze nebo život.“

„Není tu nikdo,“ odpověděla Chiquita, která strčila hlavu pod plachtu vozu.

„Ale mohlo by tam být něco,“ pokračoval bandita; „přistoupíme k prohlídce;“ a sáhnuv do záhybů svého pásu, vytáhl ocílku, křemen a hubku; zakřesal a rozvítel lucernu zlodějku, kterou nosil stále při sobě pro potřebu nočních průzkumů; denní světlo se ještě nedostalo do temného vnitřku vozu. Chiquita pro naději na kořist zapomněla na únavu, vlezla do vozu a svítila si na všechno, co v něm bylo; viděla však jen stará pomalovaná plátna, rekvizity z kartónu a pár bezcenných hadrů.

„Hledej dobře, moje milá, hodná Chiquito,“ řekl loupežník, stále se rozhlížeje, „prohledej kapsy a pytlíky na žebřinách.“

„Není tu nic, vůbec nic, co by stálo za odněsení. Ah! ano, tu v tom pytlíku to chrástí jako kov.“

„Dej to sem rychle,“ řekl Agostin „a posviť mi, ať se na to

podívám. U Luciferových rohů a ocasu! My máme smůlu! Těšil jsem se na minci dobré ražby, a jsou to jen měděné a olovené žetony s pozlátkem. Užijme tedy té náhody aspoň k tomu, abychom si trochu odpočinuli pod plachtou, tam na nás nebude foukat severák. Máš nožičky samou krev, už tě ani nenesou, máme to tvrdé a dlouhé putování! Lehneš si pod plachtu a hodinku nebo dvě se prospíš. Já budu dávat pozor, a kdyby něco bylo, jsme hned na nohou.“

Chiquita se uvnitř vozu zachumlala, jak jen mohla, přitáhla na sebe staré dekorace, aby se trochu zahřála, a brzy usnula. Agostin seděl na předku vozu s otevřenou navajou po ruce a díval se po okolí dlouhým pohledem bandity, jemuž neujde nic podezřelého.

V osamocenosti krajiny panovalo nejhlubší ticho. Na svahu vzdálených pahorků se ve mdlých paprscích úsvitu rýsovaly a leskly sněhové návěje jako bílé přízraky nebo mramorové desky na hřbitově. Ale všechno bylo v naprosto uklidňující nehybnosti. Agostin při své železné vůli a odolnosti pociťoval, že na něj jde spánek. Několikrát už se mu zavřela víčka a musil je odtrhnout s rozhodným přemáháním; předměty se mu pod řasami začínaly mást a už přestával vnímat věci, když v nesouvislém náběhu ke snu se mu zdálo, že do obličeje mu zavanul vlhký a teplý dech. Probudil se: a jeho oči se setkaly s dvěma fosforeskujícími zřítnicemi.

„Vlk vlka nesežere, můj milý,“ zašeptal bandita, „na to ty nemáš zuby, abys mne kousl.“

A pohybem rychlejším než myšlenka chytil levou rukou zvíře za hrdlo, pravicí sebral navaju a vrazil mu ji do srdce až po rukojeť.

Přes toto vítězství Agostin už nepovažoval místo za dobré a probudil Chiquitu; ta neprojevila žádný strach při spatření mrtvého vlka, který ležel na cestě.

„Bude lépe,“ řekl loupežník, „vzít nohy na ramena. Ta mršina přitahuje vlky, jsou zdivočelí hladem jako vždycky v době sněhu, kdy nemají co žrát. Jistě bych jich pár zabil, jako jsem udělal s tím tady: ale mohou jich přiběhnout tucty, a kdybych usnul, bylo by mi nepříjemné probudit se v žaludku »masožravého

zvířete«. Až by mě schrupli, stačilo by jim na tebe jen jednou otevřít hubu, ty skřivánku, co jsou tvé kostičky! Tak jdeme a poženeme to co nejrychleji. Ta mršina tady je zdrží. Můžeš teď jít sama, že?“

„Ano,“ odpověděla Chiquita, která rozhodně nebyla poupátko vychované v bavlnce, „pospala jsem si a mám zase dost síly. Už nemusíš, chudáku Agostine, nést mě jako obtížný balík. A konečně, až mi nohy nebudou chtít sloužit,“ dodala s divokou energií, „podřízni mi svým velkým nožem krk a hoď mě do příkopu, já ti jen poděkuji.“

Strašákový bandita s dívkou odešli rychlým krokem a po několika minutách se ztratili v šeru. Havrani, uklidnění jejich odchodem, slétli se s nedalekých stromů, usedli na poslého koně a dali se do hostiny na mršině. Brzy přiběhlo i několik vlků, aby si vzali svůj díl z toho laciného žrádla, a nijak se nevzrušovali tím tlučením křídel, krákáním a klofáním černých zobáků svých spolustolovníků. Čtyřnožci i opeřenci pracovali statečně a v několika hodinách byl s ranním rozjasněním kuň obrán až na kosti, jako by jeho kostru vypreparovali veterinářští anatomové. Zbyl jen ocas a kopyta.

Když se rozednilo, přišel Tyran s pacholkem ze statku ohlédnout se po voze. Zakopl o mršinu zpoila sežraného vlka a uviděl mezi oji a v postroji, do něhož se drápy ani spáry nedaly, anatomii ubohého zvířete. Žetony z pytlíku byly rozsypány na cestě a sníh pečlivě zachoval pěkné otisky stop, velké a malé, jež směřovaly k vozu a potom se od něho vzdalovaly.

„Zdá se,“ řekl Tyran, „že Thespidův vůz měl dnes v noci víc než jednu návštěvu. Věru šťastná náhoda, že jsme musili přerušit svou hereckou Odysseu, nemohu tomu dost blahorečit. Díky tomu jsme se vyhnuli vlkům čtyřnohým i těm dvounohým, kteří byli neméně nebezpeční a snad i nebezpečnější. To by byla pro ně pochoutka, křehké masíčko těch slepiček, Isabelly a Serafiny, nemluvě o naší staré, tvrdé kůži.“

Zatímco Tyran takto sylogizoval, Bellombrův sluha uvolnil vůz a zapráhl do něho koně, kterého přivedl, třebaže zvíře rzálo, poděšeno pohledem na kostru a pachem vlka, jehož krev třísnila sníh.

Zavezli vůz pod kolnu do dvora na statku. Nechybělo v něm nic a dokonce v něm bylo něco navíc: malý nůž, jaké se vyrábějí v Albaceite. Vypadl z kapsy Chiquitě za jejího krátkého spánku; na jeho ostré čepeli bylo španělsky toto výhrušné heslo:

*Cuando esta vivora pica,
No hay remedio en la botica.*

Tento záhadný nález Tyrana dost znepokojil a uvedl v zadumání Isabellu, jež byla poněkud pověřčivá a byla zvyklá vidět dobré či zlé předzvěsti v drobných příhodách, kterých si druzí ani nevšimli nebo v nich nic neviděli. Mladá žena uměla kastilsky, jako všechny jen trochu vzdělané osoby té doby, a neunikl jí hrozivý význam nápisu:

*Na uštknutí toho hada
v apatyce není rada.*

Scapin odešel do městečka ve svém krásném kostýmu červeně a bíle pruhovaném, s velkým okružím řádně nabíraným a naškrobeným, s baretem až na oči, s pláštěm přes rameno a s pyšným a vítězným výrazem ve tváři. Vykračoval si, tlačí před sebou pokladnu mechanickým a rytmickým pohybem kolena, a silně tak připomínal vojáka; vskutku také Scapin, než se dal za herce, vojákem byl. Když se dostal na náměstí před kostelem, už v doprovodu několika uličníků, kteří obdivovali jeho bizarní výstroj, pošoupl si čepici, postavil se, a pustiv se paličkami do oslí kůže, vyloudil z ní tak řízné, mistrovské a rozkazovací bubnování, že by to vzbudilo i mrtvé jako trumpeta o Posledním soudu. Posuďte, jaký to mělo účinek na živé. Všechna okna a dveře se otevřely, jako by je náraz vyrazilo smršťené péro. Všelijak nočně zahalené hlavy z nich zvědavě a vyplašeně vyhlížely na náměstí. Druhé zabubnování, burcující jako salva z mušket a vážné jako burácení hromu, vyprázdnilo domy, takže tam zůstali jen nemocní, bezvládní a šestinedělky. Za několik minut celé městečko bylo v širokém kruhu kolem Scapina. Aby ještě více očaroval publikum, zabubnoval ten lišácký dareba na bubnu k útoku a do protiútoků

tak živě, přesně a obratně, že v té rychlosti paličky vířením zmizely, ačkoli se ani nezdálo, že by se mu zápěstí pohybovalo. Když pak viděl, že ti milí venkováci mají ústa dokořán, takže napodobila tvar o, což mistři malíři kreslí ve svých náčrtcích jako výraz nejvyššího údivu, jedním rázem své rámusení ukončil; potom, po krátkém mlčení, zahájil ječivým hlasem, jehož tón fantasticky měnil, tuto patetickou a komicky slavnostní řeč:

„Dnes večer jedinečná příležitost! velká podívaná! mimořádné představení! proslulí herci kočující společnosti, řízené panem Herodesem, kteří měli čest hrát před korunovanými hlavami a urozenými knížaty a teď projíždějí tímto krajem, budou dávat pouze jedenkrát, protože jsou očekáváni v Paříži, kam je volá Dvůr, neobyčejně zábavný a komický kus, nazvaný *Rodomontády neboli Chvastounství kapitána Fracasse* v nových kostýmech, s docela novými šprýmy na jevišti a s pořádnými baštonádami, že se budete bavit jako ještě nikdy! Na konci představení slečna Serafina zatančí morisku a přidá taneček podle poslední módy a bude se sama doprovázet na baskickém bubínku, umí to lépe než každá španělská cikánka. Však uvidíte, jak je to roztomilé. Představení se koná ve stodole mistra Bellombra, která byla k tomu upravena a bohatě opatřena lavicemi a světly. Pracujeme spíše pro slávu než pro zisk a tak jako vstupné přijmeme nejen peníze, ale také potraviny a poživatiny, abychom dali možnost těm, kteří snad nemají drobné. Řekněte to dál!“

Scapin skončil svůj projev a zabubnoval na dotvrzenou tak zuřivě, že na kostele se třásly tabulky v olověném zasazení a mnoho psů zděšeně s vytím uteklo, jako by měli na ocase železný kastrol.

Na statku herci za pomoci Bellombra a jeho sluhů už vykonali své. Vzadu ve stodole prkna položená na sudech tvořila jeviště. Několik lavic vypůjčených v hospodě, představovalo sedadla; ostatně za to vstupné se nedalo žádat, aby byla s vycpávkou a potažená sametem. Pavouci křížáci vzali na sebe výzdobu stropu a široké růžice jejich pavučin visely od trámu k trámu.

Kterýpak čalouník, i kdyby to byl čalouník dvorní, by mohl poskytnout jemnější, tenčí a vzdušnější tkaninu, i kdyby měl po ruce čínský satén? Ty rozvěšené plachty se podobaly korouhví s erby, jak je vídáme v rytířských kaplích a v kaplích králov-

ských rytířských řádů. Velmi ušlechtilá podívaná pro toho, kdo by si dovedl ozdobit skutečnost tímto přirovnáním.

Voli a krávy, pod nimiž čistě vykydali hnůj, se divili tomu nezvyklému lomození a otáčeli hlavy od žlabů, dívajíce se dlouhým pohledem na jeviště, kde se motali herci a zkoušeli, aby ukázali Sigognacovi jeho výstupy.

„Mé první kroky na jevišti,“ řekl se smíchem baron, „mají za diváky telata a rohatý dobytek; bylo by čím pokořit mou sebelásku, kdybych ji měl.“

„A to nebude naposled,“ odpověděl Bellombre, „co budete mít takové publikum; v hledišti jsou vždycky nějací hlupáci a ženáci.“

Na nováčka Sigognac nehrál špatně a bylo vidět, že se brzy do toho vpraví. Měl pěkný hlas, dobrou paměť a byl vzdělaný a měl i představitivost, aby mohl ve své úloze přidávat repliky, které se rodí z příležitosti a které právě dávají hře živost. Mimika mu dělala větší starost, protože s ní přicházely k slovu rány holí, proti nimž se bouřila jeho statečnost, třebaže to byly jen rány stočeným kusem pomalované látky, nacpaným cupaninou. Kamarádi měli ohled na jeho urozený původ a šetřili ho, jak jen bylo možno, a přece i proti jeho vůli na něj přicházel hněv a on pak dělal strašlivé grimasy s hrozným chmuřením obočí a divokými pohledy.

Potom se zase vzpamatoval, vrátil se do své úlohy a pokorně na sebe vzal zbabělé, vyděšené a zastrašené vzezření.

Bellombre se na něho díval s prozíravou pozorností starého zkušeného herce a mistra a zavolal na něho se svého místa: „Vůbec neopravujte ty pohyby, které odpovídají vaší povaze; ty jsou velmi dobré a vytvoří nový druh chvastouna. Až už to vzkypění hněvu a to zuřivé rozhořčení nebudete pociťovat, hrejte je: Fracasse je postava, kterou vy máte vytvořit, vždyť ten, kdo jde jen ve stopách, je vždycky jen druhý; Fracasse by opravdu chtěl být statečný, miluje odvalu, obdivuje statečnost a zlobí se sám na sebe, že je taková baba. Když je nebezpečí daleko, sní o hrdinských činech, o nadlidských a obrovitých skutcích; ale když nebezpečí přijde, jeho příliš živá fantazie v něm vyvolá představu bolesti z poranění a beznosou podobu smrti a jemu srdce selže;

vzpírá se myšlenke, že by měl být bit, a vztek mu pobouří žluč, ale už první rána zmaří jeho odhodlanost. Tato metoda je lepší než třesení nohou, kroucení očima a jiné grimasy, spíš opičí než lidské, jakými se špatní herci doprošují posměchu publika a připravují se tím o umění.“

Sigognac poslechl rady Bellombrovy, upravil svou hru podle této myšlenky tak dobře, že mu herci tleskali a předpovídali mu úspěch.

Představení se konalo ve čtyři odpoledne. Hodinu předtím Sigognac oblékl Matamorův kostým, jež Leonarda rozšířila, rozpárala záložky, k nimž nebožtíka přinutilo stálé hubnutí.

Když se baron oblékal do té pozůstalosti, říkal si, že by rozhodně bylo slavnější obrnit se kůží a železem jako jeho předkové než se převlékat za komedianta, aby představoval pouhého vychloubala, on, který byl skutečně statečný, schopný odvážných činů a hrdinských skutků; ale nepřízeň osudu jej přivedla až k těmto nemilým koncům a neměl jiného prostředku k živobytí.

Lidé už v houfech přicházeli a tlačili se do stodoly. Několik luceren, pověšených na trámčích pod střechou, vrhalo červenavé světlo na ty tmavé, plavé i šedivějící hlavy, mezi nimiž bylo vidět i několik bílých ženských šátků.

Také na rampě jeviště byly postaveny místo svíček lucerny, protože blízko slámy a sena bylo třeba opatrnosti s ohněm.

Kus začal a lidé pozorně poslouchali. Pozadí jeviště nemělo osvětlení a za herci se mihaly veliké bizarní stíny, jako by parodovaly kus, a nestvůrně a fantasticky opakovaly jejich pohyby; ale toho groteskního detailu ti prostí diváci nedbali, úplně je zaujal děj komedie a hra osob, jako by to byla skutečnost.

Několik krav, které pro hluk nemohly spát, přihlíželo podívané těma velkýma očima, z nichž řecký básník Homérus zrobil lichotivé epiteton pro krásu Junoninu, a jedno tele dokonce při velmi zajímavé scéně vyrazilo žalostné zabučení. Milým venkovanům to sice nijak nezkazilo mohutný dojem, ale herce na prknech to málem rozesmálo.

Kapitánu Fracassovi se vícekrát dostalo potlesku, neboť hrál svou úlohu velmi dobře, protože také nepociťoval před tím lidovým publikem rozrušení, které by se ho jistě zmocnilo před divá-

ky vybranějšími a vzdělanějšími. Byl si také jist, že ho nikdo z těch sedláků nezná. Mozolnaté ruce se nešetřily a na dobrých místech tleskaly i ostatním hercům, a podle Bellombrova mínění dokonce s pochopením.

Serafina zatančila pyšně a rozkošnický svou morisku s tak bujnými a vyzývavými pózami a pružně a rychlými a roztomilými krůčky, že by to uchvátilo i urozené osoby a dvořany. Zejména byla rozkošná, když rozehrála měděné destičky baskického bubínku, zmítajíc jím nad hlavou, nebo když přejížděla palcem po jeho zhnědlé kůži a vyluzovala z něho temné bzučení, obratně jako pravá *panderera*.

Avšak v sešlém sídle Sigognacově staré portréty předků na stěnách se tvářily ještě zamračeněji a nerudněji než obvykle. Válečníci vyráželi vzdechy, až jim to pozvedalo železné krunýře, a melancholicky potřásali hlavou; urozené vdovy se nad nabíraným okružím pohrdavě ošklíbaly a ztuhle se napřimovaly pod kosticemi šněrovaček a na honzících. Tichý, pomalý, nezvučný hlas, stín hlasu, vycházel z jejich malovaných rtů a šeptal: „Běda! poslední ze Sigognaců se spustil!“

V kuchyni se zasníl Petr. Seděl tam smutně mezi Belzebubem a Mirautem a ti se na něho tázavě dívali. Říkal si: „Kde je teď chudák můj pán?...“ a po snědé tváři starého sluhy kanula slza, až ji olízl pes.

VĚCI SE ZAUZLUJÍ

Nazítří po představení vzal Bellombre Blazia stranou, a rozvázal šňůrky u dlouhého koženého váčku, vysypal na ruku jako z rohu hojnosti sto krásných pistolí a narovnal je do sloupku; Pedant ve velkém údivu se zamyšleně díval na ten vystavený poklad a koulel očima plnými chtivé žádosti.

Bellombre pak nádherným gestem sebral mince jedním hmátnutím a vlepil je starému příteli do dlaně. „Nemyslíš přece,“ řekl, „že rozkládám ty drobné, abych dráždil a škádlil tvou žádostivost, jako to dělali Tantalovi. Vezmi si ty peníze bez rozpaků. Dávám ti je nebo ti je půjčuji, ježí-li se snad tvá pýcha při představě, že bys měl přijmout dárek od starého kamaráda. Peníze jsou hybná síla ve válce, v lásce i v divadle. Ostatně ty mince jsou kulaté, mají se tedy kutálet, mrzí je ležet na plocho a potmě v kapsáři, kde by se do nich nakonec dala plíseň, rez a houba. Tady já neutrácím nic, žiji po venkovsku a u prsu matky země, té životelky lidí. Nebude mi ten obnos tedy chybět.“

Blazius nemohl na tu řeč najít odpověď a tak vstrčil pistole do kapsy a dal Bellombrovi srdečný polibek. Pod mžikajícími víčky svítily mu oči více než obvykle a každé hrálo jinou barvou. Světlo se v nich koupalo v slze a starý komediant se usilovně snažil zadržet tu perlu vděčnosti a vraštil křovinaté obočí všelijak komickým způsobem. Ty manévry však nebyly nic platné a slza vyskočila a skanula podél nosu, do višňova rozpáleného včerejšími úlitbami, a pak se pod ním na nosní přepážce vypařila.

Nepříznivý vítr osudu, který na tlupu dosud foukal, se roz-

hodně obrátil. Výtěžek z představení spolu s Bellombrovými pistolemi dal velmi pěkný obnos, protože nedostali jen potraviny, ale i nějaké ty drobné, a vůz Thespidův, dříve tak vybrakovaný, byl teď tučně zásoben. Šlechtný Bellombre nechtěl dělat věci polovičatě a půjčil hercům dva silné tažné koně v pěkných postrojích, s malovanými chomouty ověšenými rolničkami, jež při pevném a pravidelném kroku těch výtečných zvířat nadmíru příjemně cinkaly.

Naši herci, osvěženi a rozvesceni, přijeli do Poitiers sice s menší slávou než Alexandr do Babylónu, ale přece jen velmi důstojně. Kočí, který měl potom odvést koně zpátky, šel při jejich hlavách a přidržoval je, protože zrychlovali krok, cítíce zdaleka teplý pach stáje. Křivolakými ulicemi města rachotila kola po hrbolaté dlažbě, kování zvonilo s veselým hřmotem, který přivábil lidi do oken a před vrata hotelu. Tam kočí, aby dal o sobě vědět, vesele zapráskal bičem, jako když střílí, a zvířata na to odpovíděla poskočením, při němž se rozezněla zvonková hra všech jejich rolniček.

To bylo něco jiného, než když herci, zubožení a bídní, skoro kradmo přicházeli do nejzapadlejších hospod. Však také hostinský od *Francouzského znaku* podle toho vítězoslavného rámusu pochopil, že příchozí mají peníze, a přiběhl sám otevřít obě křídla vjezdu pro kočáry.

Hotel *U francouzského znaku* byl nejlepší zájezdní hostinec v Poitiers a s oblibou se v něm zastavovali urození a bohatí cestující. Dvůr, kam vůz zajel, vypadal velmi slušně. Kolem stály pěkné budovy, na všech čtyřech stranách vyzdobené krytými pavlačemi na železných podpěrách; byl to pohodlný přístup k pokojům, jež měly okna na druhou stranu, a zároveň usnadnění služby lokajů. Vzadu na dvoře byl průjezd k hospodářským budovám, ke kuchyni, stájím a kůlnám.

Všechno to mělo pečeť blahobytné úspěšnosti. Pěkný byl pohled na nedávno natřené zdi; na zábradlí na pavlačích nebylo ani prášku. Nové prejzy, v jejichž žlábcích ještě lpěly tenké proužky sněhu, vesele svítily v zimním slunci živou červení. Z komínů stoupal kouř v dobroslibných spirálách. Dole před vyvýšeným vchodem stál s čepicí v ruce hostinský, tělnatý chlapík, a chválil

svou kuchyni trojitým podbradkem a chválil svůj sklep pěknou purpurovou barvou tváří, jež byly jako natřeny ostružinami jako maska Siléna, toho milého ožraly, vychovatele Bakchova. Úsměv od ucha k uchu mu nadouval tučné tváře a zmenšoval zchytralé oči, jejichž vnější koutky pohlcovaly muří nožky šibalských vrásek. Byl tak čerstvoučký, tak tučný a červeňoučký, tak chutňoučký a pěkný, že vzbuzoval chuť dát ho na rožeň a sníst ho v jeho vlastní šťávě.

Když uviděl Tyrana, kterého odedávna znal a o němž věděl, že dobře platí, jeho dobrá nálada jen stoupla, protože herci přitahují hosty a mladí lidé z města se potom obvykle dají do utrácení při svačinách, hostinách, večerích a jiných radovánkách, aby pohostili herečky a získali si přízeň těchto koket lahůdkami, dobrým vínem, cukrovinkami, zavařeninami a všemi takovými pamlsky.

„Který dobrý vítr vás přináší, pane Herode?“ ptal se hostinský; „dlouho už jsme vás neviděli *U francouzského znaku*.“

„To je pravda,“ odpověděl Tyran, „ale není dobře dělat tatrmany stále na jednom místě. Diváci potom už znají každý váš krok a pomalu by to dovedli sami. Je třeba vždycky na nějakou dobu zmizet. Na koho se zapomene, je zase jako nový. Je tu v Poitiers teď hodně šlechty?“

„Mnoho, vážený pane Herode, hony už skončily a není co na práci. A jen pořád jíst a pít, s tím se nevystačí. Budete mít pěknou návštěvu“.

„Dejte tedy přinést klíče od sedmi nebo osmi pokojů“, řekl Tyran, „stáhněte s rozně tři nebo čtyři kapouny, přineste ze sklepa tucet lahví toho vínečka, však vy víte, a postarejte se, aby město vědělo, že slavná herecká společnost pana Heroda se vylodila *U francouzského znaku* s novým repertoárem a chce tu dávat několik představení.“

Zatímco Tyran a hostinský spolu rozmlouvali, herci vystoupili z vozu. Podomci se chopili zavazadel a odnášeli je do pokojů. Isabellin pokoj byl trochu stranou, protože bližší byly zadány. Takové odloučení nebylo nevhod té cudné mladé osobě, která leckdy se cítila nevolně v těsném bohémském spoluzití, k němuž nutí potulný herecký život.

Brzy pak celé město, díky přičinění mistra Bilota, vědělo, že

přijeli herci a budou hrát kusy nejlepších současných autorů docela tak jako v Paříži, ne-li lépe. Mladí hejskové a elegáni se informovali o kráse hereček, nakrucující si konečky knírů s dokonale směšnou dobyvačností a samolibostí. Bilot jim s významnými grimasami dával diskretní a záhadné odpovědi, jako dělané k tomu, aby pobouřily mysl a vydráždily zvědavost těch telat.

Isabella dala uložit své věci do skříně, jež s lůžkem za záclonkami, se stolem s točenými nohami, se dvěma křesly a s dřevěnou truhlicí tvořila zařízení pokoje, a prodlela u té péče o toaletu, která jemné a pěstěné mladé ženě je nezbytná po dlouhé cestě ve společnosti mužů. Rozpustila si dlouhé vlasy, jemnější než hedvábí, rozčesala je, upravila, navoněla několika kapkami bergamotového oleje, svázala modrými stužkami, jež slušely její bledě-růžové pleti. Potom si vzala čisté prádlo. Kdo by ji tak spatřil, myslil by, že je to Dianina nymfa v některém lesnatém údolí v Řecku, jež odložila oděv na břehu a chystá se vstoupit do vody. Ale to byl jen záblesk. Na její bělostnou nahotu ihned padl žárlivý obláček plátna, protože Isabella byla cudná a stydlivá i o samotě. Potom si oblékla šedé šaty s modrými ozdobami, pohlédla do zrcadla a usmála se tím úsměvem, jaký si dopřeje i ta nejméně koketní žena, když vidí, že jí to sluší.

Působením vlídnější teploty sníh roztál a zůstaly po něm stopy jen na místech obrácených k severu. Sluneční paprsky zazářily. Isabella nemohla odolat pokušení otevřít okno a vystrčit ven hezký nosík, aby si prohlédla, co je vidět z jejího pokoje; byl to nápad tím nevinnější, že okno vedlo do opuštěné uličky, jež měla na jedné straně hotel a na druhé dlouhou zahradní zeď, za níž trčely bezlisté vrcholky stromů. A bylo vidět do zahrady a pohled mohl sledovat kresbu záhonů, vroubených zimostřezem; vzadu se tyčil palác, jehož zčernalé zdi svědčily o starobylosti.

Dva kavalíři se tam procházeli pod habřím, oba mladí a pěkného vzhledu, zřejmě však nestejného společenského postavení, jak bylo vidět z uctivosti, s níž se jeden z nich choval k druhému, drže se poněkud vzadu a na konci aleje vždy mu dáváje přednost, když bylo třeba se obrátit. V té přátelské dvojici první byl Orestes a druhý Pylades. Orestes, ponechme mu to jméno, když zatím

jeho pravé neznáme, mohl mít dvacet, dvaadvacet let. Pleť měl bledou, oči a vlasy velmi černé. Hnědý sametový kabátec uplatňoval jeho pružnou, ohebnou postavu: krátký pláštík téže barvy, lemovaný trojitým zlatým prýmkiem, měl přehozený přes rameno a sepnutý šňůrkou, jejíž třapce mu visely na hrud; měkké boty z bílé ruské kůže mu chránily nohy, jež mu mohla nejedna žena závidět, jak byly malé a pružné, což ještě zdůrazňoval vysoký podpatek. Smělá volnost pohybů, povýšená sebejistota v chování ukazovala na velmože, který je si jist, že bude všude vítán, a před nímž se otvírá život bez překážek. Pylades, ryšavých vlasů a vousů, oblečený černě od hlavy k patě, byl sice postavou pěkný jinoch, ale zdaleka neměl tu vítěznou jistotu.

„Říkám ti, můj milý, že Corisanda mi jde na nervy,“ řekl Orestes, když se obrátili na konci aleje, pokračující v hovoru, který začali, než Isabella otevřela okno; „zakázal jsem jí vstup do domu a vrátím jí podobiznu, je tak mrzutá jako její osoba, a vrátím jí i dopisy, jsou ještě nudnější než hovor s ní.“

„Ale Corisanda vás má ráda,“ namítl nesměle Pylades.

„K čemu je mi to, když já ji nemám rád?“ odpověděl Orestes popuzeně. „Právě o to jde! Což jsem povinen láskou z milosrdenství všem těm ovcím a slečinkám, které napadne se do mne zamilovat? Jsem příliš velký dobrák. Proklínám svou dobrotu a zbabělost, a přece dám sebou vláčet, když obracejí oči jako omdlévající kapr, když fňukají a vzdychají a naříkají, nakonec si přece dám poplést hlavu. Od nynějška budu hyrkánsky krutý a chladný jako Hippolyt a budu prchat před ženami jako Josef. To už by musila být šikovná Putifarka, aby zachytila lem mého pláště! Prohlašuji se od nynějška za nepřítele žen, to znamená za nepřítele sukni, ať jsou z barchetu nebo z taftu. Fuj nad všemi vévodkyněmi a kurtizánami, měšťankami i pastýřkami! kdo řekne žena, říká svízele, zklamání nebo mrzuté nehody! Nenávidím je od drdolu až k podpatku a zahalím se teď do čistoty jako mnich do kapuce. Ta zatracená Corisanda mi navždycky znechutila své pohlaví. Vzdávám se toho . . .“

Orestes došel ve svém projevu až sem, když pozvedl hlavu, jako by chtěl vzít nebe za svědka svého rozhodnutí, a uviděl náhodou v okně Isabellu. Strčil loktem do svého druha a řekl mu:

„Podívej se, tam v tom okně to božské a něžné stvoření, svěží jako Jitřenka, když vyhlédne na východě, vypadá spíš jako bohyně než žena, s těmi kaštanovými vlasy, s tím jasným obličejem a sladkýma očima. Ta je půvabná, jak se tak opírá a trochu naklání a dopřává nám zahlédnout pod tenkou košílkou oblínky řader bílých jako slonovina. Vsadím se, že ta má znamenitou povahu a v ničem se nepodobá ostatním ženským! Ta má duši jistě skromnou, milou a přívětivou a také příjemné a okouzlující chování!“

„K čertu,“ odpověděl Pylades a zasmál se, „vy máte oči, když můžete tohle všechno odtud vidět! Já vidím jen ženu v okně, pravda, je dost pěkná, ale sotva má ty neporovnatelně dokonalé vlastnosti, které jí tak štědře připisujete.“

„Oh! já už ji dočista miluji. Jsem do ní celý pryč; musím ji mít a budu ji mít, i kdybych k tomu musil užít těch největších vymyšleností, vyprázdnit své pokladny a probodnout sto soupeřů.“

„La la, jen se tak nerozpalujte ve svém brnění,“ řekl Pylades, „mohl byste dostat zápal plic. Ale kam se poděla ta veliká nenávisť, kterou jste se před chvílí tak vychloubal? Stačila první hezká tvářička, aby ji zahrnala na ústup.“

„Když jsem tak mluvil a nadával, nevěděl jsem vůbec, že je na světě tato andělská krása, a všechno, co jsem řekl, je jenom odsouzeníhodné rouhání, čiročiré bezbožnictví a nestvůrnost a já mohu jen prosit Venuši, bohyni lásky, aby mi to ráčila odpustit!“

„Ta vám odpustí, o tom nepochybujte, je shovívavá k zamilovaným bláznům, a vy byste mohl nosit jejich prapor.“

„Jdu zahájit tažení,“ řekl Orestes, „a dvorně vyhlásit válku své krásné nepřítelkyni.“

Při těch slovech se zastavil, upřel pohled přímo na Isabellu, smekl galantně a uctivě širák, až jeho dlouhé péro zametlo zem, a poslal konečky prstů polibek směrem k oknu.

Mladá herečka to viděla, zatvářila se chladně a strnule, aby dala znát tomu opovázlivci, že je na omylu, zavřela okno a zatáhla záclony.

„Tak, a Jitřenka se schovala za mraky,“ řekl Pylades, „to není dobré znamení pro zbytek dne.“

„Já naopak v tom, že kráska ucouvla, vidím znamení příznivé. Když voják zmizí za cimbuřím věže, znamená to, že šíp obléhajícího zasáhl. Má jej v křídle, povídám ti, a ten polibek ji přinutí, aby na mne myslila celou noc, i kdyby se měla na mě jen zlobit a vinit mě z drzosti, což ostatně je vada, která ženám není nemilá. Teď už něco je mezi mnou a tou neznámou. Je to tenoučká nitka, ale já se postarám, aby zesílila, až z ní bude provaz, po kterém se dá vyšplhat na balkón té infantky.“

„Vy se znamenitě vyznáte v teorii a strategii lásky,“ řekl Py-lades uctivě.

„Někdy si na tom zakládám,“ odpověděl Orestes, „a teď už pojďme, rozlícená kráska se tak hned neukáže. Dnes večer pošlu do boje své šediváčky.“

Oba přátelé zvolna vystoupili po schodišti starého paláce a zmizeli.

Nedaleko hostince byla míčovna, která se skvostně hodila za divadelní sál. Herci ji najali a truhlářský mistr z města ji za Tyranova vedení brzy přizpůsobil k novému účelu. Malíř na skle, který se pletl do malování vývěsních štítů a erbů na kočárech, osvěžil ošuntělé a zašlé dekorace a dokonce namaloval celkem šťastně i jednu novou. Pokoj, kde se převlékali hráči ke hře míčem, byl upraven na foyer pro herce, s paravány kolem toaletních zrcadel pro herečky, jimž tak tvořily jakési šatny. Všechna číslovaná místa byla předem vyprodána a slibovalo to pěkný příjem a výnos.

„Je to škoda,“ řekl Tyran Blaziovi, probíraje s ním, které kusy by bylo dobře hrát, „je to škoda, že nám chybí Zerbina! Subreta, po pravdě řečeno, je v komedii jako zrnko soli, *mica salis*, a paprika. Její jiskřivá veselost ozařuje scénu; ona oživuje zdouhavá místa, a když ukáže těch svých dvaatřicet perliček v obrubě ze živého karmínu, přiměje k smíchu i toho, kdo se nechce rozhodnout. Její tlachání, nestoudnost a lechtivá nevázanost dává právě vyniknout cudnému upejpání, unylým frázím a vrkání první milovnice; ohnivé barvy její odvážné sukně jsou potěšením pro oko a ona může až k podvazkům nebo skoro až k nim odhalit pěknou nohu v červené punčošce se zlatými

klínky, a to je podívaná příjemná mladým jako starým, a zejména starým, vždyť v těch probouzí už podřimující vlné choutky.“

„Ba věru,“ odpověděl Blazius, „subreta je vzácné koření, schránka s přísadami, které se náramně hodí k opeření nemastných neslaných komedií našich časů. Ale musíme se bez ní obejít. Ani Isabella, ani Serafina se pro tu roli nehodí. A ostatně první milovníci a velkou koketku také potřebujeme. Čert vezmi toho markýze de Bruyères, který nám v osobě nepřekonatelné Zerbiny vzal perlu, Fénixe a drahocenný pravzor všech subret!“

Sem došla rozmluva mezi oběma herci, když před portálem hotelu zaznělo stříbrné cinkání rolniček; brzy zacvakalo živé a rovnoměrné klusání na dláždění dvora, a když se rozmlouvající opřeli o zábradlí pavlače, po níž se procházeli, uviděli tři muly ve španělských postrojích, s chocholy na hlavách, s výšivkami, s vlněnými třapci, s hrozny zvonečků a s pruhovanými pokrývkami. To vše bylo velmi čisté a skvostné a v ničem to neukazovalo na nájemná zvířata.

Na první mule seděl otrlý lokajský kolohnát v šedé livreji, lovecký nůž za pasem a arkebuzu přes hrušku sedla, s velkopanským drzým vzezřením, a v jiném oděvu by byl docela dobře mohl být považován za pána. Táhl za sebou na oprati omotané o zápěstí druhou mulu s nákladem dvou obrovských zavazadel, zavěšených v rovnováze po obou stranách soumarského sedla a přikrytých valencijskou *capa da muestra*.

Třetí mula, ještě pohlednější a ještě pyšnějšího kroku, nesla mladou ženu, teple zabalenou v plášti podšitém kožišinou a na hlavě s plstěným kloboukem s červeným perem, který měla stažený na oči.

„Hé,“ řekl Blazius Tyranovi, „nepřipomíná ti ten průvod něco? Zdá se mi, že to není poprvé, co slyším cinkat tyhle rolničky.“

„U svatého Alipantina!“ zvolal Tyran, „to jsou právě ty muly, které unesly Zerbinu na křižovatce U kříže. My o vlku...“

„A vlk za dveřmi,“ přerušil jej Blazius; „ó ten třikrát a čtyřikrát blažený den, zaslouží si být zapsán bílou křídou! Vždyť to

je opravdu seňora Zerbina! seskočila se sedla s tím zatroleným pohybem boků, jak to umí jen ona, a teď hodila plášť lokajovi. A sundala klobouk a potřásá vlasy jako pták peřím. Pojďme jí naproti a berme schody po čtyřech!“

Blazius a Tyran seběhli na dvůr a potkali Zerbinu dole před vchodem. „Musím tě obejmout,“ vykřikla ta veselá dívka a skočila Pedantovi kolem krku, „a musím políbit na ústa tvou starou tlamu právě tak upřímně, jako kdybys byl hezký hoch, takovou mám radost, že tě zase vidím. Nežárli, Herode a nekrč to velké černé obočí, jako bys chtěl dát rozkaz k pobití Neviňátek. Hned tě také obejmu. Začala jsem Blaziem, protože je ošklivější.“

Zerbina pečlivě splnila svůj slib, protože byla dívka, která držela slovo a měla svou představu o poctivosti. Dala oběma hercům každému jednu ruku a šla s nimi na pavlač, kde už mistr Bilot jí dal připravit pokoj. Sotva vešla, vrhla se do křesla a hlučně oddychovala jako osoba, která se zbavila velkého břemene.

„Nedovedete si představit,“ řekla po chvíli mlčení oběma hercům, „jakou mám radost, že jsem zase s vámi; nemyslete si proto, že jsem zamilovaná do vašich starých tlam, rozežraných bílou a červenou hlinkou. Já nemiluji nikoho, díky Bohu! Mám radost z toho, že se vracím do svého živlu, jinde než ve svém živlu se nikdo dobře necítí. Voda se nehodí pro ptáky, jako povětrí se nehodí pro ryby. Utopí se a udusí se. Já jsem od přirozenosti herečka a divadlo potřebuji jako vzduch. Jenom tam se mi volně dýchá; pach čadících svíček mám raději než cibetku, benzoe, šedou ambru, pižmo a španělskou kůži. Ztuchlina kulis voní mému nosu jako balzám. Sluneční světlo mě nudí a skutečný život mi připadá plochý. Potřebuji sloužit pomyslným láskám a potřebuji ke své činnosti svět romantických dobrodružství, který rušně žije v komediích. Od té doby, co mi básníci nepropůjčují svůj hlas, připadám si jako němá. Přišla jsem tedy ujmout se zase své služby. Doufám, že jste ještě žádnou neangažovali, aby mě nahradila. Ostatně já se nahradit nedám. Kdyby se něco takového stalo, hned bych zařala nehty do tváře té plundry a vyrazila bych jí čtyři přední zuby o rampu. Sáhněte mi na to, co mi patří, a jsem zlá jako čertice.“

„Nebude třeba,“ řekl Tyran, „abys tu vyváděla krveprolití. Nemáme subretu. Leonarda hrála tvé role v úpravě pro starší a pro dueňu, a byla to věru truchlivá a mrzutá proměna, ale nezbytnost nás k tomu přinutila. Kdyby ses byla před chvílí nějakou tou čarovnou mastí, o jakých mluví Apuleius, proměnila v ptáčka, přilétla a posadila se na okraj střechy a vyslechla, co jsme si povídali s Blaziem, bylo by se ti stalo, co se zřídka stává nepřítomným, že bys o sobě slyšela samou chválu, lyrickou, pindarskou i dithyrambickou.“

„Výborně,“ odpověděla Zerbina, „vidím, že jste stále ti dobří kamarádi jako dříve a že vaše malá Zerbinka vám chyběla.“

Do pokoje vešli podomci a složili tam balíky, krabice, kufry, jež herečka spočítala a potom za přítomnosti obou kamarádů otvírala několika klíčky na stříbrném kroužku.

Byly tam krásné šaty, jemné prádlo, krajky, výšivky, skvosty, kusy sametu a čínského saténu; celá galantní i bohatá výbava. Kromě toho tam byl dlouhý kožený váček, široký, těžký, napaný penězi až po okraj, a Zerbina rozvázala jeho šňůrky a vysypala jej na stůl. Vypadalo to jako Pactolus proměněný na peníze. Subreta ponořila drobné hnědé ručky do té hromady zlata jako prosévačka do hromady obilí, zvedla, co se mohlo vejít do obou hrstí, potom hrsti otevřela a nechávala padat zlatáky jako skvoucí pršku, hustší než déšť, který svedl Danae, dceru Akrisiovu, v její bronzové věži. Zerbini oči svítily takovým leskem jako ty zlatáky, chřípí se jí dmulo a zoubky jí zablýskly v nervózním smíchu.

„Serafina by pukla zlostí, kdyby viděla, co mám peněz,“ řekla Zerbina Herodovi a Blaziovi; „ukazuji vám to, abych vás přesvědčila, že mě do ovčince nepřihнала bída, ale čistá láska k umění. A vy, moji drazí, máte-li prázdnou punčochu, hrábněte tam prackami a vezměte si, kolik se vám vejde do hrsti, a povolte i palec po německém způsobu.“

Herci jí poděkovali za její štědrost, ujišťující ji, že nic nepotřebují.

„Tak dobrá,“ řekla Zerbina, „bude to pro podruhé, nechám vám to ve svém kufříku jako vaše věrná pokladní.“

„Tys tedy opustila toho chudáka markýze,“ řekl Blazius,

jako by ho litoval; „protože ty nejsi z těch, jež jsou opouštěny. Úloha Ariadny se pro tebe nehodí, spíše úloha Kirké. A byl to přece znamenitý pán, vypadal dvorně, vtipně a určitě si zasloužil, aby byl milován o trochu déle.“

„Mám rozhodně také v úmyslu,“ odpověděla Zerbina, „ponechat si ho jako prstýnek na prstu a nejvzácnější klenot ze své skříňky. Nikterak ho neopouštím a odešla jsem proto, aby přišel za mnou.“

„*Fugax sequax, sequax fugax,*“ vysvětloval Pedant; „ta čtyři latinská slova s kabalistickým souzvukem, jež vypadají jako žabí kvákání, vypůjčené z komedie *Žáby* od pana Aristofana, athénského básníka, ta v sobě zavírají výtažek ze všech milostných teorií a mohou sloužit jako pravidlo chování pro mužské i ženské pohlaví.“

„A co kokrhá tvá latina, můj milý Pedante,“ řekla Zerbina, „zapomněl jsi přeložit to do franštiny, nedbáš, že všichni jsme nebyli regenty v koleji jako ty a neměli jsme v ruce rákosku.“

„Dalo by se to přeložit,“ řekl Blazius, „dvěma veršičky nebo zpěvankou asi tak:

*Chceš lásky dosáhnout?
Jak stín ti prchne hbitě;
stíhej ji, nestihneš,
prchej a dohoní tě!“*

„Věru,“ řekla Zerbina se smíchem, „pravá poezie pro rákosovou písňalu a piškotové trubičky. Dá se to zazpívat na nápěv Robina a Robiny.“

A to ztřeštěné stvoření zanotovalo z plna hrdla Pedantovy veršičky tak jasným, stříbrným a perlivým hlasem, že bylo radost poslouchat. A při zpěvu byla její tvářička chvíli úsměv, chvíli zloba, takže to bylo jako odmítání a toužení dvou milenců, jednoho rozpáleného láskou, druhého zhrdajícího.

Popustila tak uzdu své ztřeštěnosti a potom se utišila a zvažněla.

„Poslechněte si můj příběh. Markýz pro mne poslal toho

honáka mul a lokaje na rozcestí U kříže a ti mě potom odvedli na malý hrádek nebo lovecký zámeček, který on má tam v lesích, daleko ode všech lidských příbytků, takže je těžko jej objevit, leda byste věděli, kde to je, protože je ukryt za hustým smrčím. Tam ten milostpán hýřivá se svými pijáckými kumpány. Tam mohou křičet *ex a do dna*, aniž to kdo slyší kromě starého sluhy, který dolévá víno. Tam také se uchyluje se svými milenkami a milostnými rozmary. Je tam velmi hezký byteček, s flander-skými gobelíny, se starožitným lůžkem, ale širokým, měkouč-kým, vyloženým polštářky a se záclonkami; je tam toaletní stolec, na němž nechybí nic, co potřebuje žena, i kdyby to byla vévodky-ně, hřebeny, houby, flakóny voňavek, opiáty, krabičky s mušlemi, pomády na rty, masti z pálených mandlí; a jsou tam křesla, židle a výtečně vycpaná rozkládací lehátka a turecký koberec, tak tlustý, že i když člověk upadne, nic si neudělá. Ten útu-lek je dobře ukryt ve druhém poschodí zámečku. Říkám dobře ukryt, protože zvenčí naprosto nic neukazuje na jeho nádheru. Zdi jsou zčernalé stářím a vypadají, jako by se měly rozpadnout v rozvaliny, kdyby je nedržel břecťan, který je zahaluje. Kdo by šel kolem toho zámečku, považoval by jej za neobydlený; okenice a záclony v oknech nepropustí navenek světlo svíček ani ohně.

„To by byla,“ řekl Tyran, „pěkná dekorace pro páté jednání tragikomedie. V takovém domě by bylo možno pohodlně někoho zardousit.“

„Jsi navyklý na tragické role,“ řekla Zerbina, „a to ti kalí mysl. Docela naopak, je to náramně veselý příbytek, protože markýz je všechno jiné jen ne ukrutník.“

„Tak pokračuj ve vyprávění,“ řekl Blazius s netrpělivým gestem.

„Když jsem přišla k tomu divokému sídlu, nemohla jsem se ubránit jistým obavám. O svou ctnost jsem neměla proč se bát, ale na chvíli mnou prolétla myšlenka, že markýz mě tam chce zadržet jako ve vězení a jen občas, z rozmaru, si mě vytáhnout pro potěšení. Nemám vůbec žádnou zálibu ve věžích se zamří-žovanými okénky a nesnesla bych omezení na svobodě, ani kdy-bych měla být oblíbenou sultánkou Jeho Veličenstva krále;

ale řekla jsem si, jsem subreta povoláním a za svého života jsem pomohla k útěku tolika Isabellám, Leonorám a Doralicím, že jistě dokážu vymyslet nějakou lest, abych unikla také sama, kdyby mě někdo chtěl držet. To bychom se na to podívali, aby nějaký žárlivec chtěl věznit Zerbinu! Vešla jsem tedy odhodlaně dovnitř a byla jsem nad pomyslení příjemně překvapena, když jsem uviděla, že to pochmurné sídlo, které se mračí na kolemjdoucí, na hosty se usmívá. Zvenčí zchátralost, a uvnitř přepych! V krbu hořel přívětivý oheň. Světla svíček se odrážela v ozdobných zrcadlech a na stole bylo prostřeno k bohaté a vybrané večeři se spoustou skla, stříbra a nádobí. Přes okraj lůžka byly nedbale přehozeny kusy látek, jejichž záhyby odrážely světlo měňavým leskem. Na toaletním stolku ležely skvosty, náramky, náhrdelníky, náušničky a třpytily se drahým kamením a zlatem. Byla jsem úplně uklidněna. Mladá venkovanka rozhrnula závěs a nabídla mi své služby, pomohla mi z cestovního oděvu a přinesla mi jiný, který už byl připraven v šatníku; a brzy přišel markýz; shledal mě okouzující v mých nedbalkách z bílého a višňově červeného taftu a přísahal, že opravdu mě k zbláznění miluje. Večeřeli jsme, a třebaže se to přičítá mé skromnosti, musím přiznat, že jsem byla okouzující. Bylo to, jako bych měla dábla v těle; sršela jsem vtipností a nápady a smála jsem se jako hrdlička: bylo to radostné opojení a verva k zbláznění, že si to nedovedete představit. Bylo to takové, že i mrtví by se dali do tance a popel starého krále Priama by vzplál. Markýz byl oslněn, očarován a zpit, říkal mi, že jsem andělská a zase že jsem démonická, a nabízel se, že zabije manželku a že si mne vezme. Milý! a byl schopen udělat, co říkal, ale já nechtěla, takové rabiátství je nudné, pačourské a sprosté. Ani Lais, krásná Imperia a paní Vanozza, která byla papežovou milenkou, sotva kdy dokázaly roznítit takovou milostnou noc. A tak to trvalo pěknou řádku dní. Ale potom začal být markýz pomalu zasněný, jako by hledal něco, a nevěděl co, a jako by mu něco chybělo. Několikrát si vyjel na koni a pozval si také pár přátel, jako by se chtěl rozptýlit. Víím, jak je ješitný, a tak jsem se ustrojila co nejlépe a překonávala jsem se v roztomilosti, v přívětivosti a koketnosti před těmi kobylykáři, kteří jakživi nebyli na takové slavnosti: po zákuscích jsem použila rozbitého

talířku z čínského porcelánu jako kastanět a zatančila jsem tak bláznivou, nevázanou a divokou sarabandu, že by to přivedlo ke hříchu i svatého. Ruce mi kmitaly nad hlavou, nohy se zmítaly jako blesky ve vířících sukních, boky mi hrály jako rtuť a prolomovala jsem se dozadu až skoro rameny k prknům, ňadra jsem měla jako zvony v poplachu a můj úsměv by byl zapálil celý sál, kdybych vůbec kdy tak mohla tančit na jevišti. Markýz zářil slávou, pyšný jako král, že má takovou milenkou; ale druhého dne byl zase zádumčivý, ochablý, nevěděl, čeho se chopit. Vyzkoušela jsem ta nejsilnější milostná kouzla, a běda, ani ta neměla už nad ním moci! Chvillemi se na mne pozorně díval, jako by pod mými rysy hledal podobu jiné osoby. Vzal mě snad k sobě proto, uvažovala jsem, abych mu ztělesňovala nějakou vzpomínku nebo že jsem mu připomínala ztracenou milenkou? Ne, musila jsem si odpovědět, takový melancholický rozmar není v jeho povaze. Takové snílkovství můžeme čekat od žlučovitých hypochondrů, nikoli od těch, kteří se dovedou radovat a mají růžovou tvář a červené ucho.“

„Nebyla to přesycenost?“ zeptal se Blazius, „vždyť i ambrózie se přejí a proto bozi přicházejí na zemi a jedí černý chleba lidských smrtelníků.“

„Pamatujte si, pane hlupáku,“ odpověděla Zerbina a lehce klepla Pedanta přes prsty, „že mne se nikdy nikdo nenasytí, sám jste to před chvílí řekl.“

„Promiň, Zerbino, a pověz nám, co trápilo pana markýze; hořím zvědavostí.“

„Lámala jsem si hlavu,“ pokračovala subreta, „co kalí markýzovo štěstí, a nakonec jsem přišla na to, co toho Sybaritu tlačí na jeho rozkošnickém loži. Měl ženu, ale stýskalo se mu po herečce. Vyvanula ta skvělost, kterou dávají světla, líčidla, kostýmy, rozmanitost rolí a vzrušení při nich, docela tak jako pohasne umělá nádhera jeviště, když kulisák pozhasíná světla. Za kulisami jsem pro něho ztratila část svého svůdného kouzla. Zbývala ze mne jenom Zerbina; a on ve mně miloval Lisettu, miloval Martonu, miloval Marinettu, blýsknutí oka a úsměvu, drzou tvářičku, fantastické oblečení i žádost a obdiv publika. Hledal v mém civilním obličejí mou divadelní tvář, protože my herečky,

pokud nejsme zrovna ošklivé, jsme krásné dvakrát, uměle a přirozeně; máme masku i vlastní podobu. A lidé často mají raději masku, i když sama podoba je pěkná. Markýz toužil po Subretě, kterou viděl v *Rodomontádách kapitána Matamora*, a nacházel u mne z ní jen polovičku. Zalíbení, které pány vábí k herečkám, bývá často mnohem méně jen smyslové, než se lidé domnívají. Bývá to vášně oduševnělá spíše než tělesná. Oni si myslí, že konečně dostali ideál, když svírají v objetí skutečnost, avšak ta představa, za níž jdou, jim stále uniká. Herečka je jako obrázek, na nějž je nutno se dívat z určité vzdálenosti a v příznivém osvětlení. Přistoupíte-li blíže, kouzlo se rozplyne. A já také jsem se začala nudit. Často jsem si přávala, abych měla bohaté toalety a bezstarostně si žila v marnostech a rozkoších přepychu, a leckdy jsem proklínala ten tvrdý osud, který mě při mém řemesle komediantky nutil bloudit ode vsi ke vsi, od města k městu, v létě ubitou horkem a v zimě prokřehlou mrazem. Čekala jsem na příležitost, abych skoncovala s tím bídným životem, a nenapadlo mě, že to je můj pravý život, důvod mého bytí, mé nadání, má poezie, můj půvab i mé zvláštní kouzlo a lesk. Bez toho paprsku umění, který mě trochu pozlacuje, byla bych jen všední třeštidlo jako tolik jiných. Thalie, ta panenská bohyně, mě odívá svým pláštěm a verše básníků, ty žhoucí uhlíky, svým dotykem očišťují mé rty od mnohé poskvřny vilných i něžných polibků. Pobyt v markýzově zámečku mě probudil. Pochopila jsem, že ten rozmilý šlechtic se nezamíloval jenom do mých očí a zubů a pleti, nýbrž spíše do té jiskřičky, která ve mně plane a získává mi potlesk. A jednoho krásného rána jsem mu řekla do očí a rovnou, že chci zase zkusit svá křídla a že se mi nikterak nechce být navždy jen milenkou nějakého pána: to že docela dobře zastane první žena, kterou on potká, a aby mě milostivě ráčil propustit; ujistila jsem ho ovšem, že ho mám moc ráda a že jsem mu velice vděčna za všechnu jeho dobrotu. Markýz byl zprvu překvapen, ale nerozmrzel se a po chvílce přemýšlení řekl: »Co chcete dělat, malinká?« Odpověděla jsem: »Dohonit na cestě Herodovu společnost nebo za nimi jít do Paříže, jsou-li už tam. Chci se zase ujmout své role Subrety, už jsem dlouho nepodváděla Geronta.« To markýze rozesmálo. »Dobrá!« řekl, »jděte tedy napřed, dám vám k dispozici vaše

muly. A já brzy pojedu za vámi. Stejně mám nějaké zanedbané záležitosti, které vyžadují mou přítomnost u dvora, a příliš dlouho už rezavím na venkově. Dovolíte mi zajisté, abych vám přišel tleskat, a když zaškrábu na dveře vaší šatny, doufám, že mi otevřete.« Zatvářila jsem se stydlavě, ale nebylo v tom nic odstrašujícího. »Ach, pane markýzi, co to na mně chcete!« Zkrátka, po nejněžnějším rozloučení jsem sedla na mulu a už jsem tu, *U francouzského znaku.*

„Ale,“ řekl Herodes, „kdyby markýz nepřijel, byla bys ztraceně zklamána.“ Tato myšlenka připadala Zerbině tak legrační, že se zvrátila do křesla a dala se z plna hrdla do smíchu, až se popadala za boky. „Že by markýz nepřijel!“ zvolala, když trochu přišla k sobě, „můžeš mu už rovnou zamluvit pokoj. Bála jsem se spíše, aby tu nebyl dříve než já. Nu tohle! ty pochybuješ o mých půvabech! Tyrane, vždyť ty jsi nejen ukrutný, ale také hloupý. Zpitomněl jsi samými tragédiemi. Dříve v tobě přece bývala jiskra ducha.“

Do pokoje vešli a složili svou poklonu Leandr a Scapin, kteří se dozvěděli o jejím příjezdu od sluhů. Brzy přišla také dáma Leonarda a soví oči jí zasvítily při pohledu na zlato a skvosty na stole. Chovala se k Zerbině s nejponížnější uctivostí. Přiběhla také Isabella a subreta ji roztomile obdarovala kusem taftu. Jenom Serafina zůstala zavřena ve svém pokoji. Její ješitnost nemohla subretě odpustit, jakým nevysvětlitelným způsobem dokázala obrátit na sebe přízeň markýzovu.

Pověděli Zerbině, že Matamore zmrzl na cestě a že ho nahradil baron de Sigognac a přijal jako divadelní jméno vhodnější titul kapitána Fracasse.

Vtom také Sigognac vešel do pokoje.

Zerbina sklonila koleno, až se jí sukně rozlétly, a udělala před ním dobře vyměřenou a roztomile obřadnou poklonu jako u dvora.

„To náleží panu baronu de Sigognacovi“, řekla, „a toto mému kamarádovi kapitánu Fracassovi“, dodala, prudce ho políbila na obě tváře, což Sigognaca málem přivedlo z rovnováhy, ježto nebyl ještě dost zvyklý na volnější divadelní mrav; zrozpačitěl ostatně také tím, že to bylo v Isabellině přítomnosti.

Zerbinin návrat umožňoval vítané zpestření repertoáru a všichni kromě Serafíny byli nanejvýš spokojeni, že se s ní shledali.

Teď, když jsme ji pěkně usadili v jejím pokoji mezi rozradostněnými kamarády, podívejme se po Orestovi a Pyladovi, které jsme opustili, když odcházeli z procházky po zahradě.

Orestes, totiž mladý vévoda de Vallombreuse, neboť to byl jeho titul, se jídla sotva dotkl a nejednou zapomněl i sáhnout po sklenici, kterou mu lokaj doléval; tak byl zaujat myšlenkami na mladou ženu, kterou spatřil v okně. Jeho důvěrník, rytíř de Vidalinc, se marně snažil ho rozptýlit; Vallombreuse na přátelské žertování svého Pylada odpovídal jen jednoslabičně.

Jakmile zákusky zmizely se stolu, řekl rytíř vévodovi: „Nejlepší bláznění je bláznění co nejkratší. Jde jen o to, abyste tu krasotinku dostal, a pak už na ni nebudete musit myslet. Brzy na tom bude stejně jako Corisanda. Vy jste právě takový jako ti lovci, kteří se rádi za zvěří honí, ale když kus zabijí, ani se pro něj nesehnou. Půjdu udělat zátaň, abyste dostal ptáka na dostřel.“

„Ne,“ řekl Vallombreuse, „půjdu sám; docela jak říkáš, baví mě jen lov a za nejhubenější kořistí, srstnatou nebo pernatou, bych šel až na kraj světa, od remízky k remízce, až by padla únavou. Neber mi to potěšení. Oh! kdybych tak měl to štěstí, padnout na ženu krutou, myslím, že bych ji zbožňoval, ale na celém povrchu zemském se taková nenajde.“

„Kdo by neznal vaše triumfy,“ řekl Vidalinc, „mohl by si myslet, že z vás mluví ješitnost, ale vaše zásuvky jsou plné něžných psaníček, podobenek, mašlí, suchých květin, černých, světělých i ryšavých kadeřů a jiných milostných zástav a ukazují spíše, že jste ještě skromný, když takto mluvíte. Třeba tentokrát budete obsloužen podle přání, zdá se mi, že ta dáma v okně je až na podiv rozvážná, stydlivá a chladná.“

„To uvidíme. Mistr Bilot rád povídá; a také naslouchá a ví kdeco o osobách, které v jeho hotelu bydlí. Pojdme si k němu vypít láhev kanárského vína. Rozvážu mu jazyk a on už nám něco poví o této infantce na cestách.“

Za několik minut nato oba mladíci přišli k *Francouzskému znaku* a ptali se po mistru Bilotovi. Vážený pan hostinský znal postavení svých hostů a sám je uvedl do nízkého, pěkně čalou-

něného pokoje, kde v krbu se širokým pláštěm hořel jasný a praskající oheň. Vzal sklepníkovi z rukou láhev, šedou prachem a ověšenou pavučinami, s nekonečnou opatrností strhl s ní vosk, vytáhl bez otřesu z hrdla nepoddajnou zátku a rukou tak pevnou, jako by byla ulita z bronzu, praménkem naléval tekutinu zažloutlou jako topaz do benátských pohárků se spirálovou nožkou, jež mu nastavili vévoda a rytíř. Při výkonu tohoto číšnického obřadu se Bilot tvářil okázale nábožně a vážně; vypadal jako Bakchův kněz při obětování a klanění se tajemství božské láhve; chyběl mu jen břechtanový nebo révový věnec. Tato obřadnost zvyšovala hodnotu vína, které naléval, a to bylo skutečně znamenité a patřilo spíše na královský stůl než do hospody.

Už chtěl odejít, když Vallombreuse ho tajuplným mžiknutím zastavil na prahu.

„Mistře Bilote,“ řekl mu, „vezměte si také skleničku a vypijte doušek na naše zdraví.“

Tón nepřipouštěl odmítnutí a ostatně Bilot se nikdy nedal prosit, aby pomohl hostu konzumovat poklady svého sklepa. Pozvedl sklenku k přípitku a vyprázdnil ji až do poslední kapky. „Dobré víno,“ řekl s labužnickým lusknutím jazyka o patro, potom zůstal stát s rukou opřenou o hranu stolu a hledě na vévodu očekával, co se od něho chce.

„Máš v hotelu hodně lidí?“ řekl Vallombreuse, „a co jsou to zač?“ — — — Bilot se chystal odpovědět, ale mladý vévoda ho předešel a pokračoval: „K čemu chytračit s takovým starým nezabohem, jako jsi ty? Co je to za ženu, která bydlí v pokoji, jehož okno vede do uličky proti paláci Vallombreuse, třetí okno od rohu? Odpověz rychle, za každou slabiku dostaneš zlaťák.“

„Při takové sazbě,“ řekl Bilot se širokým úsměvem, „bych musil být velmi ctnostný, abych se vyjádřil lakonickým stylem, který býval za stara v takové vážnosti. Ale jsem zcela oddán Vaší Urozenosti a tak to řeknu jedním slovem: Isabella!“

„Isabella! rozkošné a romantické jméno,“ řekl Vallombreuse; „ale nebuď tak lakedaimonsky stručný. Spusť pořádně a pověz mi dopodrobna, co víš o té infantce.“

„Zařídím se podle rozkazů Vaší Urozenosti,“ odpověděl mistr Bilot s úklonou: „Můj sklep, má kuchyně i můj jazyk jsou vám

k službám. Isabella je herečka a patří k herecké společnosti pana Heroda, která je toho času ubytována v hotelu *U francouzského znaku*.“

„Herečka,“ řekl mladý vévoda zklamaně, „podle její uhlazenosti a zdrženlivosti bych ji byl považoval spíše za urozenou dámu nebo zazobanou měšťanku než za potulnou komediantku.“

„To vskutku klame,“ pokračoval Bilot, „slečna má velmi slušné způsoby. V divadle hraje naivku a v občanském životě se toho drží také. Její ctnost, ačkoli se na ni stále útočí, protože je hezká, nedoznala žádné úhony a ona by určitě měla právo na panenský víněk. Dovede jako žádná jiná odbýt záletníka odměřenou a ledovou zdvořilostí, která neponechá žádné naděje.“

„To se mi líbí,“ řekl Vallombreuse, „nic tak nenávidím, jako když žena je příliš přístupná, jako pevnost, která vyjednává a je ochotna kapitulovat, dřív než se zatroubilo k útoku.“

„Tuhle baštu jedním útokem nevezmete,“ řekl Bilot, „třebaže jste odvážný a skvělý kapitán a málokdy se setkáváte s odporem; tím spíš ne, že u ní stojí stráží bdělost cudné lásky.“

„Má tedy milence ta počestná Isabella!“ zajásal i rozzlobil se mladý vévoda, protože sice v ženskou ctnost nevěřil, ale také nerad slyšel, že by měl soka.

„Řekl jsem lásku, nikoli milence,“ opravil ho hostinský s uctivým důrazem, „to není totéž. Vaše Milosti, vy se přece příliš vyznáte ve věcech dvornosti, abyste nedovedl ocenit ten rozdíl, i když je to odstín tak jemný. Když má žena milence, může mít docela dobře dva, jak je to v té písničce, ale žena, která má miláčka, ta je nedostupná nebo je aspoň velmi nesnadné ji dobýt. Protože to, co vy jí nabízíte, ona už má.“

„Ty o tom rozumuješ,“ řekl Vallombreuse, „jako bys byl studoval milostné kursy a sonety Petrarcovy. A já měl za to, že tvá učenost se týká jen omáček a vína. A kdo je předmětem toho platonického horování?“

„Jeden herec z té společnosti,“ odpověděl Bilot, „a skoro bych měl za to, že se dal angažovat jen ze zamilovanosti, nezdá se mi, že by měl způsoby obyčejného komedianta.“

„Tak vida!“ řekl svému příteli rytíř de Vidalinc, „a teď musíte být spokojen. Naskytají se nečekané překážky. Ctnostná herečka!

S něčím takovým se nesetkáme každý den a to je něco pro vás. To vás odškodní za velké dámy i za kurtizány.“

„Jsi si jist,“ sledoval mladý vévoda svou myšlenku, „že ta cudná Isabella nedopřává žádné důvěrnosti tomu hejskovi, kterého už z celé duše nenávidím?“

„Je vidět, že ji vůbec neznáte,“ řekl mistr Bilot; „ta je jako hranostaj, který by raději zahynul, než aby měl poskvrnu na bílém kožíšku. Když v komedii je předepsáno objímání, viděl byste, jak se pod lícidlem červená, někdy si dokonce i hřbetem ruky utře tvář.“

„Ať žijí pyšné a divoké klisničky, krasavice, které nechtějí pod sedlo,“ rozjařil se vévoda, „já ji spráskám tak, že půjde krokem a klusem a tryskem a bude se točit, jak se mi zlíbí.“

„Takovým způsobem s ní nic nesvedete, pane vévodo, dovolte mi, abych vás upozornil,“ řekl mistr Bilot, ukláněje se s nejhlubší pokorou, jak se sluší, když níže postavený odporuje výše postavenému, od něhož jej dělí tolik stupňů na společenském žebříčku.

„Což kdybych jí poslal krásné pouzdro ze šagrénové kůže a v něm náušnice s velkými perlami, zlatý náhrdelník s drahokamy na záponce a náramek ve tvaru hada se dvěma velkými růžovými rubíny místo očí?“

„Vrátila by vám ty klenoty a odpověděla by, že se nejspíš mýlíte v osobě. Není vůbec ziskuchtivá jako většina jejích družek a lesk klenotů jí oči nerozzáří, což je u ženy vzácné. I na ty nejlépe zasazené diamanty se podívá, jako by to byly mišpule na slámě.“

„To je věru zvláštní a fantastický vzorek ženského pohlaví!“ řekl vévoda de Vallombreuse trochu udiven; „nejspíš dělá počestnou, aby si ji ten tulpas vzal, je asi pěkně zazobaný. Taková stvoření si někdy vezmou do hlavy, že založí řádnou rodinu a budou potom sedat ve společnosti mezi poctivými ženami, s očima sklopenýma samou skromností a s tváří jako svatá Netýkavka.“

„Tak tedy se s ní ožeňte,“ zasmál se Vidalinc, „nejde-li to jinak. Titul vévodkyně naladí vlídně i tu nejzdráhavější.“

„Dobrá! dobrá!“ přerušil ho Vallombreuse, „jen ne tak zhurta; napřed zkusíme vyjednávat. Budeme hledat, jak se k té krásce přiblížit, abychom ji moc nepoplašili.“

„To už je snadnější, než aby se do vás zamilovala,“ řekl mistr Bilot, „dnes večer je v míčovně zkouška toho kusu, který se zítra má hrát; budou tam někteří příznivci z města, a vám stačí jen říci své jméno a dveře se vám otevřou dokořán. Ostatně řeknu dvě slova panu Herodovi, je to můj dobrý přítel a nic mi neodepře; ale podle mého slabého rozumu udělal byste lépe, kdybyste se obrátil se svými tužbami na slečnu Serafinu, ta je neméně hezká než Isabella, je marnivá a byla by radostí bez sebe, kdybyste se o ni zajímal.“

„Jsem zblázněn do Isabelly,“ odsekl vévoda tím suchým tónem, který uměl tak znamenitě nasadit, když chtěl něčemu udělat konec, „do Isabelly a do žádné jiné, mistře Bilote,“ a sáhnuv rukou do kapsy vysypal nedbale na stůl pěknou řádku zlatých mincí: „Vezměte si, co stála ta láhev, a zbytek si nechte.“

Hostinský zkroušeně sebral zlaťáky a jeden po druhém je vsunul až na dno kapsáře. Oba šlechtici vstali, narazili si širáky až na obočí, přehodili pláště přes ramena a vyšli z místnosti. Vallombreuse několikrát přešel uličkou, zvedaje nos pokaždé, když procházel pod tím blahoslaveným oknem, ale byla to marná námaha, Isabella si už dala pozor a neukázala se. Záclona byla zatažena a vypadalo to, jako by v pokoji nikdo nebyl. Vévoda de Vallombreuse měl brzy dost toho marného postávání v opuštěné uličce, kde pěkně studeně foukalo, vždyť na něco takového zvyklý nebyl, a unaven zbytečným čekáním odešel domů, proklínaje drzou upejpvost té husy, která je do té míry domýšlivá, že nechá takhle se trápit mladého a vzhledného vévodu. Dokonce si blahosklonně vzpomněl na milou Corisandu, kterou jindy tak pohrdal, ale ješitnost mu brzy našeptala, že stačí, aby se ukázal, a zvítězí jako César. Pokud jde o soka, bude-li příliš překážet, uklidí ho pomocí nějakého řemeslného rváče nebo najatého hrdlořeza; jeho důstojnost mu nedovolí, aby se sám s takovým ničemou zahazoval.

Pravda, Vallombreuse nespatriil Isabellu, která byla ve svém pokoji vzadu, ale za jeho strahování v uličce jej sledovalo žárlivé oko z jiného okna, oko Sigognacovo, jemuž se velmi nelíbilo přecházení a počínání té osoby. Desetkrát byl baron v pokušení seběhnout dolů a zvednout na toho galána meč, ale zdržel se.

V tom chození sem tam podél zdi není přece nic tak průkazného, aby mohl zaútočit a nebyl považován za směšného blázna. A řeči o tom by mohly uškodit Isabellině pověsti, a ona přece nemůže za ty pohledy, které létaly nahoru vždy z téhož místa. Slíbil si však, že si dá na toho panáka pozor, a vtiskl si jeho rysy do paměti, aby ho v případě potřeby poznal.

Herodes vybral pro zítřejší představení, jež bylo ohlášeno a vybubnováno po celém městě, hru *Lygdamon a Lydias aneb Vzájemná podobnost*, tragikomedii od jistého Georgese de Scudéryho, šlechtice, který dříve sloužil ve francouzské gardě, vyměnil meč za pero a vládl dobře jedním jako druhým, a *Rodomontády kapitána Fracasse*, kde Sigognac měl debutovat před skutečným publikem, protože zatím hrál pouze v Bellombrově stodole pro telata, rohatý dobytek a venkovany. Všichni herci měli plno práce, aby se naučili úlohám; kus pana de Scudéryho právě vyšel tiskem a vůbec jej neznali. Zamyšlení a pohybující rty, jako by se modlili, procházeli se po pavlačích a brumlali nebo zas vyráželi náhlé výkřiky. Kdo by je tak viděl, myslil by, že jsou to zuřiví blázni nebo že nemají všech pět pohromadě. Náhle se zastavovali, potom se zase rozběhli velkými kroky, mávajíce rukama jako polámané větrné mlýny. Zejména Leandr, který měl hrát Lygdamona, cvičil pózy, zkoušel kostým a počínal si jako ďábel v kropence. Spoléhál na tuto roli, že skuteční jeho sen a vzbudí lásku ve velké dámě, aby ho odškodnila za ty rány holí, které dostal na zámku Bruyères, rány, které cítil déle v srdci než na zádech. Tato úloha unylého a láskou zmírajícího milence, který v dost dobrých verších vyznává své city, poskytovala velké možnosti kroucení očima, vzdychání, blednutí a všemožné rozněžnělé afektovanosti, v čemž ve všem právě vynikal pan Leandr; ostatně i při své domyšlivosti a směšnosti byl přece jeden z nejlepších provinčních milovníků.

Sigognac, jemuž učitele dělal Blazius, studoval s tím starým komediantem ve svém pokoji a vzdělával se v nesnadném hereckém umění. Typ, který měl představovat, byl svou výstřední přemrštěností daleko od přirozenosti a přitom bylo třeba, aby za přeháněním bylo cítit pravdivost a aby za paňácou bylo vidět člověka. Blazius mu v tom smyslu dával rady a učil ho, jak od po-

částečního prostého a pravdivého tónu přejít k bizarním intonacím, nebo zase jak se vrátit k běžné dikci od křiku páva, kterého škubají za živa; neboť ani ta nejafektovanější osoba není taková stále. Ostatně podivínům a lidem porušené mysli jsou právě tyto výkyvy vlastní; tu nerovnováhu vidíme i v jejich zmatených gestech, jež neodpovídají přesně smyslu slov, je to nesouhra, s jakou obratný umělec může dosáhnout komického účinku. Blazius chtěl, aby Sigognac si vzal poloviční masku, tedy aby zakryl čelo a nos a zachoval tradiční podobu, na níž se mísí fantastické se skutečným, což je velmi vhodné při takových zpola falešných a zpola pravdivých rolích, při těch všeobecných karikaturách všeho lidského, za něž se člověk tak nezlobí jako za portrét. V rukou obyčejného herce je z takové role jen ploché šaškovství, které se hodí tak ještě k pobavení lůzy a nad nímž slušní lidé pokrčí rameny; dobrý herec však může takovým způsobem zahrát přirozené lidské rysy a zobrazit život lépe než jakýmkoli souladem.

Myšlenka poloviční masky se Sigognacovi zalíbila. Masku mu zajistí inkognito a pomůže, aby měl odvahu ukázat se před davem. Tento tenký karton mu připadal jako helma se spuštěným hledím, z níž on bude mluvit hlasem přízraku. Právě obličej je osoba sama, tělo nemá jména a zakrytou tvář nelze poznat. Toto opatření vyhovovalo jeho úctě k předkům i nezbytnostem jeho postavení. Nebude už stát ve světle svíček přímo ve své tělesnosti. Bude pouze neznámou duší, jež oživuje velkou loutku, *nervis alienis mobile lignum*; jenomže on bude uvnitř té loutky, místo aby tahal za drátky zvenčí. Jeho důstojnost při té hře nemůže utrpět.

Blazius, který měl Sigognaca velmi rád, upravil mu masku tak, aby jeho divadelní podoba se úplně lišila od jeho obvyklé podoby. Ohrnutý nos s bradavicemi a na špičce červený jako višeň, obočí zdvižené do stříšky a se zježenými chlupy, kníry protažené do špičky a zahnuté jako rohy pŕlmesíce proměnily pravidelné rysy mladého barona k nepoznání; tento přípravek zakrýval pouze čelo a nos, ale celý obličej byl tím změněn.

Šlo se tedy na zkoušku a mělo se hrát v kostýmech, aby bylo možno posoudit celkový účin. Herci nechtěli jít po městě jako maškary

o masopustu a dali si tedy donést kostýmy do míčovny, herečky se upravovaly v sále, jak jsme to popsali. Urozené panstvo, hejskové i místní krasoduchové se drali, aby se dostali do toho Thaliina chrámu či spíše sakristie, kde kněžky té Múzy si oblékaly řízy k obřadům mystérií. Všichni o překot chtěli sloužit herečkám. Jedni jim drželi zrcadlo, druzí přisunovali svíčky, aby se lépe viděly. Tento vyjadřoval svůj náhled ve věci zavázání mašle, tamten podával pudřenku a ten nesmělejší seděl prostě na truhle a kýval nohama, neříkaje ani slova a kroutě si kníry, aby vypadal důstojně.

Každá herečka měla svůj kroužek dvorných kavalírů, jejichž hltavé oči hledaly štěstí ve zrádnostech a náhodách toalety. Jednou to byl župánek, který šikovně sklouzl a odhalil záda hladká jako mramor; jindy zase sněhobílý nebo slonovinový ovál se nechtěl smířit se sevřením korzetu a byl honem ukládán do svého krajkového hnízdečka; nebo se pozvedla krásná ruka, aby upravila něco na účesu, a obnažila se až k rameni. Ponecháme na vás, abyste si představili, ke kolika madrigalům, komplimentům a otřelým přirovnáním z mytologie přivedl ty maloměšťáky pohled na takové poklady. Zerbina se těm pošetilostem bláznivě smála, Serafina, spíš marnivá než duchaplná, se z nich těšila; Isabella je vůbec neposlouchala a skromně se upravovala před očima všech těch mužů, zdvořile a chladně odmítajíc nabízené služby pánů.

Vallombreuse v doprovodu svého přítele Vidalinca si nedal ujít tuto příležitost, aby viděl Isabellu. Shledal ji zblízka ještě hezčí než zdálky a jeho vášnivé zaujetí jen vzrostlo. Ten mladý vévoda se pro tu příležitost nastrojil a byl vskutku podivuhodně krásný. Měl na sobě skvostné šaty z bílého saténu, prošíváné a vyzdobené višňovými stuhami s diamantovými sponami. jemné prádlo a krajky mu kypěly z rukávů kabátce; široká, stříbrem tkaná šerpa držela meč; bílým plstěným kloboukem s jasně červeným pérem lehce kymácel v ruce, oblečené v navoněné rukavičce.

Dlouhé černé vlasy, načesané do drobných kadeří, mu rámovaly dokonalý ovál obličeje a zdůrazňovaly jeho vlahou bledost. Pod tenkým knírem svítily červené rty jako granáty a oči mu jiskřily mezi dvojím řasením brv. Na bílém a oblém krku jako

na mramorovém sloupku se pyšně nesla hlava, volně nad límcem z nejdražších benátských krajků.

Nicméně ve vší té dokonalosti bylo cosi nemilého. Ty tak jemné, čisté a ušlechtilé rysy hyzdil jakýsi nelidský výraz, můžeme-li použít toho slova. Lidské radosti a strasti se zřejmě pramálo dotýkaly nositele tohoto nesnesitelně krásného obličej. Vypadalo to, že se považuje, a také se skutečně považoval, za zvláštní lidskou odrůdu.

Vallombreuse se mlčky postavil k Isabellině toaletnímu stolku a položil ruku na rám zrcadla tak, aby oči herečky, která co chvíli byla nucena do zrcadla pohlédnout, se po každé musily setkat s jeho pohledem. Byl to znalecký manévr a dobrá milostná taktika a bezpochyby u každé jiné než u naší naivky by to mělo úspěch. Než s ní bude mluvit, chtěl udělat dojem svou krásou, pyšným vzezřením a nádherou.

Isabella v něm poznala toho mladého troufalce z uličky, pánovitá žhavost jeho pohledu ji obtěžovala, a tak se chovala se svrchovanou zdrženlivostí a neodvracela oči od zrcadla. Jako by ani nepostřehla, že se před ní postavil jeden z nejkrásnějších francouzských velmožů; ale Isabella byla prazvláštní dívka.

Vallombreuse to omrzelo, náhle se rozhodl a herečku oslovil: „Slečno, vy hrajete Sylvii v kuse *Lygdamon a Lydias* od pana de Scudéryho?“

„Ano, pane,“ řekla Isabella, protože nemohla tu obratně všední otázku nechat bez odpovědi.

„Nikdy už ta úloha nebude obsazena lépe,“ pokračoval Vallombreuse. „Je-li špatná, vy ji uděláte dobrou; a je-li dobrá, uděláte z ní znamenitou. Jsou šťastni ti básníci, kteří mohou svěřit své verše těmto krásným rtům!“

Tyto neurčité poklony nepřekračovaly galantnosti, jaké dvorní muži obvykle říkají herečkám, a Isabella je musila přijmout a poděkovat vévodovi lehkou úklonou.

Sigognac se za Blaziovu pomoci oblékl v komůrce, která byla v míčovně vyhrazena hercům, a vešel do sálu, kde se oblékaly herečky, aby tam vyčkal začátku představení. Byl v masce a připjal si už na opasek dlouhý rapír s těžkým košem a s pavučinou na hrotu, dědictví po chudáku Matamorovi. Šarlatový plášť, žíhaný

na způsob račích vousů, visel mu bizarně přes rameno a kord mu jej vzadu nazvedal. V duchu své role šel bokem kupředu a zlomený jako kompas, s urážlivým a výbojným vzezřením, jak se sluší na kapitána Fracasse.

„Sedí vám to znamenitě,“ řekla mu Isabella, když ji přišel pozdravit, „a žádný španělský kapitán nedokáže vypadat tak urputně a zpupně.“

Vévoda de Vallombreuse si změřil s přezíravou povýšeností příchozího, s nímž mladá herečka mluvila tak sladkým tónem. „To je zřejmě ten ničema, do něhož prý je zamilována,“ řekl si pln žluči a zlosti, protože vůbec nechápal, jak nějaká žena může jen na okamžik váhat mezi mladým a skvělým vévodou de Vallombreusem a tímto směšným šaškem.

Jinak se však tvářil, jako by si ani nepovšiml, že Sigognac je tu. Nebral ho na vědomí víc než kus nábytku. Pro něho to nebyl člověk, nýbrž věc, a počínal si před baronem se stejnou volností, jako by tu byl sám, pohlcuje Isabellu žhavými pohledy, které prodlévaly na místě, kde začínala ěadra, poodhalená výstřihem košilky.

Isabella zmatena cítila proti své vůli, že se červená pod tím drze upřeným pohledem, horkým jako roztavené olovo, a spěchala, aby ukončila toaletu, aby se toho zbavila, tím spíše, že viděla, jak zuřícímu Sigognacovi se ruka křečovitě svírá na jílci papíru.

Přilepila si mušku ke koutku rtů a chtěla vstát a jít na jeviště, protože Tyran už několikrát hlasem jako tur volal: „Slečny, jste připraveny?“

„Dovolte, slečno,“ řekl vévoda, „zapomněla jste přilepit tu vražednou.“

A Vallombreuse ponořil prst do krabičky s muškami, která ležela na toaletním stolku, a vytáhl z ní malou hvězdičku z černého taftu.

„Dovolte,“ řekl, „abych vám ji přilepil; zde, blízko ěadra; zdůrazní jeho úběl a bude vypadat jako zrněčko přirozené krásy.“

A doplnil slovo činem tak rychle, že Isabella, vyděšena tou nehorázností, sotva jen měla čas zvrátit se zády na židli, aby se vyhnula drzému dotyku; ale vévoda nebyl z těch, kteří se dají snadno zastrašit, a jeho prst s muškou už by se byl dotkl hrudi